

AMMATILISESTI SUUNTAUTUNEEN AIKUISKOULUTUKSEN KOKONAISUUDISTUS

Akku-johtoryhmän asettaman rahoitusjaoston loppuraportti 15.12.2008

SISÄLTÖ

1.	RAHOITUSJAOSTON TEHTÄVÄ JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT	3
1.1.	Hallituksen iltakoulun linjaukset	3
1.2.	Jaoston toimeksianto ja kokoonpano	4
2.	NYKYTILA	5
2.1.	Tehtävät ja työnjako	5
2.2.	Rahoitus ja rahoituspohja	5
2.3.	Hallinto, ohjaus ja järjestäjäverkko	6
2.4.	Tarjonta, osallistuminen ja osuvuus	8
3.	JAOSTON NÄKEMYKSET JA PERIAATELINJAUKSET	9
3.1.	Osallistumistavoite ja -pohja	9
3.2.	Rahoituksen taso ja kohdentaminen	10
3.3.	Hallinto ja ohjaus	11
3.4.	Työnjako	13
3.5.	Uudet rahoitusmuodot ja resurssien käytön tehostaminen	14
4.	RAHOITUSJAOSTON EHDOTUKSET	16
4.1.	Rahoituksen taso, kohdentaminen ja rahoituspohja	16
4.2.	Joustavat koulutusjärjestelyt ja resurssien käytön tehostaminen	16
4.3.	Yhteistyössä työelämän kanssa toteutettavat koulutusmuodot	17
4.4.	Aikuisväestön osaamistason nostaminen	18
4.5.	Aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteet korkeakoulu-uudistuksessa	19
4.6.	Maahanmuuttajien osaamista, integraatiota ja työllistymistä tukeva aikuiskoulutus.....	20
4.7.	Osallistumispohja ja tasa-arvo	20
4.8.	Aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteet ja tuloksellisuus	21
4.9.	Kouluseteli aikuisopiskelun rahoitusmuotona	22
4.10.	Aikuiskoulutuksen osuvuutta edistävät palvelut	22
5.	ARVIO EHDOTUSTEN VAIKUTUKSISTA	22

LIITTEET

- Liite 1: Aikuiskoulutukseen osallistuminen vuosina 1995, 2000 ja 2006
- Liite 2: Aikuiskoulutuksen rahoitus vuoden 2008 valtion talousarviossa
- Liite 3: Eri hallinnonalojen ja työnantajien rooli ja vastuu aikuiskoulutuksessa
- Liite 4: Akku-rahoitusjaoston ehdotukset aikuiskoulutuksen rahoituksesta 2010-2015
- Liite 5: Akku-johtoryhmän kannanotto ns. taantumapakettiin 24.11.2009

1. RAHOITUSJAOSTON TEHTÄVÄ JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Työelämän ja työmarkkinoiden muutos sekä ikärakenteen kehitys asettavat kovenevia haasteita henkilöstön osaamiselle. Työelämän ja väestön osaamistarpeisiin vastaaminen vaatii toimivaa aikuiskoulutusjärjestelmää. Hallitusohjelman mukaan toimeenpannaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus (akku), jossa selkiytetään hajanainen hallinto, rahoitus, tarjonta ja etuudet. Uudistus kattaa ammatillisen aikuiskoulutuksen, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen. Uudistus kattaa myös oppisopimuskoulutuksen kehittämistä sekä oppisopimustyyppisen koulutuksen laajentamista korkeakoulutettujen täydennyskoulutukseen koskevan valmistelun. Opetusministeriön 16.8.2007 asettaman johdoryhmän valmistelun pohjalta hallitus on hyväksynyt 23.4.2008 uudistuksen valmistelun periaate- linjaukset ja aikataulun. Akku-johdoryhmä on jättänyt työstään ensimmäisen väliraportin kesäkuussa (OPM 20:2008). Keskeisten ehdotusten pohjavalmistelua tekemään on asetettu kuusi jaostoa/valmisteluryhmää (rahoitus, tarjonta, etuudet, aluehallinto, korkeakoulujen aikuiskoulutus ja maahanmuuttajat). Pääehdotusten on määrä valmistua kuluvan vuoden lopulla ja vuoden 2009 alussa niin, että toimeenpano voi alkaa 1.1.2010 (kehys, tts, vtae 2010, lainsäädäntö).

1.1. Hallituksen iltakoulun linjaukset ja jaoston toimeksianto

Hallituksen iltakoulussa hyväksytyyn suunnitelmaan sisältyvistä linjauksista seuraavat ohjaavat toimeksiannon mukaan rahoitusjaoston työtä:

- *Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus, omaehtoinen koulutus ja henkilöstökoulutus muodostavat nykyisen aikuiskoulutuksen kokonaisuuden. AKKU- johdoryhmä tekee ehdotukset, joilla aikuiskoulutuksen eri muotojen keskinäisiä suhteita, tehtäviä, tavoitteita, toimintamuotoja, kohderyhmiä sekä kohdentamisen ja rahoituksen periaatteita selkiytetään (linjaus 4).*
- *Aikuiskoulutuksen rahoitus muodostuu jatkossakin ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen valtionosuus- tai muusta valtionrahoituksesta, kuntien rahoituksesta, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen rahoituksesta, asiakkailta perittävistä maksuista sekä työnantajien panostuksista ja tuista (linjaus 7).*
- *AKKU-johdoryhmä tekee syksyn 2008 kuluessa ehdotukset, joilla valtion rahoitus saadaan tehokkaammin kannustamaan koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja aikuiskoulutuksen tuloksellisuuden, vaikuttavuuden, tuottavuuden ja laadun jatkuvaan parantamiseen sekä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen (linjaus 8).*
- *AKKU-johdoryhmä esittää, että julkisen sektorin ja työnantajan yhteiseen rahoitukseen ja resursointiin perustuvien koulutusmuotojen käyttöä laajennetaan ja monipuolistetaan. Tällaisia ovat esimerkiksi työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintakoulutus, oppisopimuskoulutus ja muut työelämäläheiset koulutusmuodot. Oppisopimuskoulutuksen laajentamista myös työvoima- ja elinkeinopoliittisen koulutuksen järjestämismuodoksi selvitetään osana hallinnonalojen tehtäviä sekä aikuiskoulutuksen rahoitusta ja ohjausta koskevaa kokonaisuutta (linjaus 12).*

1.2. Jaoston tehtävä ja kokoonpano

Rahoitusjaoston konkreettisena tehtävänä on em. linjaukset huomioonottaen laatia 30.11.2008 mennessä akku-johtoryhmän käsittelyn pohjaisi selvitykset ja ehdotukset 1) aikuiskoulutuksen rahoituksen tasosta, suuntaamisesta ja rahoituspohjasta, 2) eri ministeriöiden tehtävien ja aikuiskoulutuksen eri muotojen rahoitusta koskevan kokonaisuuden ja työnjaon selkiyttämistä sekä 3) rahoitusperusteiden uudistamisesta niin, että ne tukevat kokonaisuudistukselle asetettuja aikuiskoulutuspoliittisia tavoitteita sekä aikuiskoulutusvoimavarojen käytön tehostamispyrkimyksiä.

Valmisteluryhmän puheenjohtajaksi on nimetty johtaja Marita Savola opetusministeriöstä ja varapuheenjohtajaksi neuvotteleva virkamies Varpu Weijola työ- ja elinkeinoministeriöstä. Valmisteluryhmän jäseniksi on nimetty suunnittelujohtaja Petri Pohjonen Opetushallituksesta sekä erityisasiantuntija Päivi Rajala Suomen Kuntaliitosta. Työelämän valtakunnallisten keskusjärjestöjen edustajina rahoitusryhmässä ovat akku-johtoryhmän jäsenet/varajäsenet Simo Pöyhönen (AKAVA), Petri Lempinen (STTK), Saana Siekkinen (SAK), Heikki Suomalainen (EK), Veli-Matti Lamppu (Suomen Yrittäjät) ja Olli-Pekka Väänänen (MTK). Rahoitusjaoston tulee toimia yhteistyössä akku-johtoryhmän tarjontajaoston sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen ja korkeakoulujen aikuiskoulutuksen järjestämisestä vastaavien tahojen kanssa. Valmisteluryhmän sihteereinä toimivat opetusneuvos Merja Leinonen ja erikoissuunnittelija Pasi Rentola opetusministeriöstä sekä ylitarkastaja Heikki Ravantti työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Päivi Rajala on jättänyt jaoston loppuraporttiin varauman, jonka mukaan Suomen Kuntaliitto ei voi tässä vaiheessa sitoutua lukuun 3.1. sisältyvään 60 prosentin osallistumistavoitteeseen eikä luvun 4.1. rahoituksen tasoa, kohdentumista ja rahoituspohjaa sekä siihen liittyvän liitteen 4 ehdotuksiin sekä muihin rahoitusta koskeviin ehdotuksiin. Mikäli ehdotuksilla on vaikutuksia kuntarahoitukseen, ne tulee käsitellä osana peruspalveluohjelmaa.

Simo Pöyhönen on jättänyt jaoston loppuraporttiin seuraavan varauman. Akava hyväksyy määräämisen osaamisen tason nosto-ohjelman osana AKKU-johtoryhmän hyväksymää ns. taantumapakettia. Akava ei kuitenkaan voi hyväksyä sitä, että ohjelma kirjataan rahoitusjaoston raporttiin käytännössä ainoana osana taantumasta vastaamistoimista. AKKU-johtoryhmän tekemä esitys on kokonaisuus, joka täydentyy muiden poliittisten ratkaisujen myötä, minkä kokonaisuuden tulisi näkyä myös rahoitusjaoston raportissa. Akavan mielestä myös korkeakoulujen, erityisesti yliopistojen täydennyskoulutuksen laajentamista ja muita toimia, mm. muutosturvan laajentamista tulee tarkastella samassa yhteydessä. Nykyinen rahoitusjaoston muotoilu ei vastaa tähän kokonaisuuteen.

Jaoston työn lähtökohdat ovat muuttuneet toimikauden aikana. Kesäkuussa annetun tehtävän muotoilun taustalla oli vielä oletus talouskasvun jatkumisesta ja aikuiskoulutuksen tehtävien painottumisesta tukemaan työvoiman saatavuutta ja vastaamaan työelämän muutosten aiheuttamiin osaa mistarpeisiin. Globaalin talouden ilmiöt ovat muuttaneet myös rahoitusjaoston työn lähtökohtia ja toimintaympäristöä. Aikuiskoulutuksen tehtävät taantumasta vaikutusten lieventämisessä ja työttömyyden torjumisessa ovat nousseet ainakin lyhyellä aikavälillä keskeiseen asemaan. Jaoston ehdotuksissa on otettu huomioon meneillään oleva taantumapaketin valmistelu sekä ministeriöiden toiminta- ja taloussuunnitelmien tarkisteiden valmistelu vuoden 2010 kehyspäätöstä silmälläpitäen. Jaoston toimiaika ei ole kuitenkaan antanut mahdollisuuksia jäädä odottamaan näiden päätösten tarkentumista.

2. NYKYTILA

2.1. Tehtävät ja työnjako

Aikuiskoulutuksen nykyinen kokonaisuus (omaehtoinen aikuiskoulutus, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus ja henkilöstökoulutus) sekä ministeriöiden välinen työnjako muotoutuivat 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa. Työnjaon selkiyttämiseksi ammatillisen lisäkoulutuksen alueellinen hankinta-järjestelmä lakkautettiin ja toiminnan rahoitus siirrettiin laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään 2000-luvun alkuvuosina. Viime vuosina tavoitteeksi on asetettu (esim. PAT, ASA) omaehtoisen, työvoimapoliittisen koulutuksen ja henkilöstökoulutuksen kehittäminen toimivana kokonaisuutena. Aikuiskoulutuksen kokonaisuutta ja työnjakoa on kuvattu liitteenä olevassa yhteenvetotaulukossa.

Opetusministeriön vastuulla tässä kokonaisuudessa on ollut erityisesti 1) koko aikuisväestölle avoin perustarjonta ja riittävät voimavarat, 2) alueellisesti, alakohtaisesti ja kaikki koulutustasot kattava järjestäjäverkko ja sen vakaat toimintaedellytykset, 3) työelämän tarpeisiin ja aikuisopiskeluun soveltuvat tutkintojärjestelmät ja niiden kehittäminen, 4) eri tavoin hankitun osaamisen hyväksilukemis- ja tunnustamisjärjestelyt ja opintoja tukevat ohjauspalvelut sekä 5) toiminnan laatu, opetushenkilökunnan kelpoisuus ja osaaminen. TEM:in tehtävänä on vastata työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin ja kohtaanto-ongelmiin työelämäläheisellä koulutuksella. TEM toimii rahoittajan roolissa ja suuntaa koulutusta olemassa olevaa (OPM:n ja muu) koulutustarjontaa hyväksi käyttäen asiakkailleen työ- ja elinkeinopoliittisin kriteerein.

Yhteisesti hoidettuja, kasvavia tehtäväalueita ovat mm. elinikäisen oppimisen edellytysten parantaminen, haastavien kohderyhmien koulutusmahdollisuuksien lisääminen, maahanmuuttajien työllistymistä ja koulutusta koskevat kysymykset sekä aikuisopiskelun osuvuutta ja tehokkuutta parantavien tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen ministeriöiden yhteisellä toimenpideohjelmalla. Myös työ- ja koulutusasiain neuvoston perustaminen, nykyinen työ-, koulutus- ja elinkeinoasiain neuvosto ilmentävät po. haasteita.

Opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvat aikuisopiskelun etuuksia ja rahastoja koskevat tehtävät. Sisäasiainministeriö vastaa hallitusohjelmassa sovitun työnjaon mukaisesti maahanmuuttoon liittyvistä tehtävistä.

2.2. Rahoitus ja rahoituspohja

Aikuiskoulutuksen rahoitus valtion talousarviossa on vuositasolla noin miljardi euroa sekä valtion osallistuminen eri tyyppisen aikuisopiskelun tukien ja etuuksien kustannuksiin. Lisäksi kunnat osallistuvat erityisesti aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen ja ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen kustannuksiin valtionosuusjärjestelmän puitteissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädännössä määritellyillä osuuksilla. Valtion talousarvion aikuiskoulutusmenojen jakautumaa ja kunnan rahoitusosuuksia vuonna 2008 kuvaava taulukko on liitteenä.

Omaehtoiseen aikuiskoulutukseen käytetään noin 12 prosenttia (790 milj. euroa) opetusministeriön pääluokan menoista, kun mukaan lasketaan myös vähintään 25-vuotiaan yliopistojen tutkinto-opinnot aloittaneiden menot (159 milj. euroa). Näin arvioiduista aikuiskoulutusmenoista 40 prosenttia suunnataan ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen, viidennes yleissivistävään aikuiskoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön, neljännes korkeakoulutusoiseen aikuiskoulutukseen ja loput opetustoimen henkilöstökoulutukseen ja aikuiskoulutuksen tutkimus- ja kehittä-

mistyöhön. Lähtökohtana on, että julkinen rahoitus käytetään pääasiassa tutkintoon johtavaan tai muuhun pitempiketoiseen koulutukseen.

Osa ammatillisen peruskoulutuksen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoituksesta määräytyy tuloksellisuuden perusteella. Ammatilliseen lisäkoulutukseen esitetään tulosrahoitusta (OPM 26:2008) vuodesta 2010 lähtien. Tavoitteeksi on asetettu nostaa tutkinnon suorittamisaste suhteessa valmistavan koulutuksen vuotuisen osallistujavolyymiin nykyisestä 43 prosentista 80 prosenttiin vuoteen 2012 mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan menoista (2008 luvut tässä) työvoimapoliittiseen koulutukseen osoitetaan 210 milj. euroa, josta ammatilliseen työvoimakoulutukseen 171 milj. euroa ja valmentavaan työvoimakoulutukseen 39 milj. euroa. Lisäksi koulutukseen osallistuneille maksettavien erilaisten tukien kustannukset ovat noin 190 milj. euroa, jotka kuuluvat STM:n pääluokkaan. Aikuisopiskelijoiden osuus (= vähintään 25-vuotiaana ensimmäiset opintonsa aloittaneet) omaehtoisen koulutuksen opintotukimenoista on Kelan arvion mukaan vuositasolla noin 5,4 milj. euroa.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin johtavaa ammatillista lisäkoulutusta lukuun ottamatta tutkintoon johtava omaehtoinen koulutus on myös aikuisille maksutonta. Yliopistojen täydennyskoulutusta lukuun ottamatta opiskelijoilta/asiakkailta perittävät maksut ovat kohtuullisia tarjonnan kustannuksiin suunnatusta valtionosuusrahoituksesta johtuen. Työvoimapoliittinen aikuiskoulutus on opiskelijalle maksutonta.

Työnantajan panostukset aikuiskoulutukseen henkilöstökoulutuksena, yhteishankintakoulutuksena sekä koulutuksen aikaisina palkka- ja työaikakustannuksina ovat mittavia, mutta vaihtelevat mm. yritysten koon ja erityispiirteiden mukaan.

Erilaisten aikuisopiskelun tukien ja etuuksien määrä on suuri. Niiden määräytymisperusteet liittyvät työmarkkina-asemaan, työhistoriaan ja ansionmenetyksen korvaamiseen. Lähtökohtana on pääsääntöisesti etuuksien maksaminen päätoimisen opiskelun ajalta sekä opiskelusta aiheutuvien kustannusten ja opintojen aikaisen toimeentulon tukeminen. Koulutustarjonnan ja järjestämisen aiheuttamia kustannuksia tuet eivät kata. Koulutusrahastolla on aikuiskoulutustuen toimeenpanoon liittyviä tehtäviä sekä eräitä ammattitutkintojärjestelmään (ammattitutkintostipendi) liittyviä tehtäviä.

Akku-johtoryhmä on toimittanut 2.10.2008 SATA-komitealle näkemyksensä etuuksien kehittämistä. Lähtökohtana akku-johtoryhmän kannanotossa on aikuisopiskelun etuuksien uudistaminen niin, että ne kannustavat yksilöä kouluttautumaan aktiivisesti työmarkkina-asemasta riippumatta työuran eri vaiheissa ja elämäntilanteissa. Samoin se, että etuudet muodostavat helposti ymmärrettävän kokonaisuuden, kattavat nykyistä tasavertaisemmin eri kohderyhmät sekä joustavat erilaisten työ- ja elämäntilanteiden mukaan.

2.3. Hallinto, ohjaus ja järjestäjäverkko

Aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtion talousarviossa; opetusministeriön hallinnonalalla myös hallitusohjelmaa konkretisoivassa Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa.

Opetusministeriön toimialalla aikuiskoulutuksen ohjaus tapahtuu toiminta- ja rahoituslainsäädännöllä sekä järjestämisluvilla (ammatillinen aikuiskoulutus), tulossopimuksilla (korkeakoulujen aikuiskoulutus) sekä ylläpitämisluvilla ja informaatio-ohjauksella (vapaa sivistystyö). Elinikäisen

oppimisen ja aikuiskoulutuspolitiikan kokonaisuutta ministeriön sisällä ja ministeriöiden välillä tuetaan aikuiskoulutuksen horisontaalisen tulosalueen toimesta.

Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupiin sisältyy sekä oppilaitosmuotoisen että oppisopimuksena järjestettävän koulutuksen vuotuisen vos-rahoituksen perustason takaava opiskelijatyövuosien/opiskelijamäärän vähimmäisvolyymi toiminnan riittävän vakauden turvaamiseksi sekä kriteerit täyttävillä järjestäjillä myös työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä. Valtionosuuden jakamisessa perusteena on opetushallituksen toteuttama kaikkia koulutuksen järjestäjiä koskeva rahoituksen kannalta relevantit tiedot kattava perus- ja kustannustiedonkeruu. Oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen kiintiön valtionosuus jaetaan ministeriön tekemän kiintiön jakopäätöksen perusteella. Hakuohjeissa ministeriö määrittelee painopisteet, jotka perustuvat työvoimatarpeen kehitykseen ja oppisopimuksen kysyntään. Aikuisopiskelun säätelystä ammatillisessa peruskoulutuksessa ja amk-tutkintokoulutuksessa luovutaan kesun mukaan. Uusi yliopistolaki ja korkea- koulu-uudistus muuttavat aikuiskoulutuksen asemaa, rahoitusta ja ohjausta vuodesta 2010 lähtien.

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yleisestä kehittämisestä, lainsäädännön valmistelusta, ohjeiden laatimisesta sekä koulutuksen kohdentamista koskevista yleisistä linjauksista. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankinta rahoitetaan vuosittain valtion tulo- ja menoarviossa TEM:n pääluokassa myönnettävällä määrärahalla. Ministeriö jakaa TE – keskusten työvoimaosastoilta saamiensa esitysten ja omien tilastollisten kriteeriensä (työttömien määrä, työttömyysaste, työvoiman määrä, uusien avoimien työpaikkojen määrä, vaikeasti työhön sijoittuvien määrä, koulutustoimenpiteiden piiriin tulevien määrä, nuorten työttömien määrä) perusteella koulutuksen hankinta- ja tiedottamismäärärahat työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastoille ministeriön ja työvoimaosastojen välisissä tulohausneuvotteluissa, joissa sovitaan myös vuosittaiset tulostavoitteet. Valtion talousarviossa mainitut tulosmittarit ovat koulutuksen jälkeinen sijoittuminen avoimille työmarkkinoille ja palaaminen työttömäksi sekä koulutuksen OPAL-järjestelmään perustuva laatutavoite. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu kohdentaa 15 prosenttia koulutuksen hankinnasta yhteishankintakoulutukseen työnantajien kanssa.

Työvoimakoulutuksessa ennakoinnilla, alueellisella suunnittelulla ja toimeenpanolla (mm. hankintasopimukset) on vahva rooli.

Opetusministeriön toimialan aikuiskoulutuksessa alueelliset tehtävät ovat vähäisiä; merkittävin on määräaikainen Noste-ohjelma. Päälinjana opetusministeriön alueellisessa aikuiskoulutuspolitiikassa on viime vuosina ollut vahvistaa kattavaa ja toimivaa aikuiskoulutuksen järjestäjäverkkoa sekä sen kykyä hoitaa myös työelämän ja työikäisen aikuisväestön tarpeisiin vastaavaa koulutusta sekä työelämä kehittämis- ja palvelutoimintaa ja elinkeinoelämän kehitystä tukevia alueellisia tehtäviä. Tässä tarkoituksessa aikuiskoulutuksen tehtävät ja erityispiirteet otetaan huomioon sekä ammattiopistostrategian toimeenpanossa että korkeakoululaitoksen rakenteellisessa kehittämisessä.

Aikuiskoulutuksen järjestäjäverkko koostuu noin 200 järjestämisluvan omaavasta ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen (ml. oppisopimuskoulutuksen) järjestäjästä ja korkeakouluista. Myös pääosa työvoimapolitiittisesta koulutuksesta hankitaan näiltä järjestäjiltä. Lisäksi on joukko yksityisiä koulutuspalveluiden tuottajia, joita käytetään niin työvoimapolitiittisen koulutuksen kuin henkilöstökoulutuksen toteuttajina.

Uudessa aluehallinnossa myös opetusministeriön kehittämispainotteiset aluehallintotehtävät siirtyvät elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) "elinkeino, työvoima, osaaminen ja kulttuuri" päävastuualueelle. Akku-johtoryhmän 7.10.2008 päivätyyn kannanottoon sisältyvät linjaukset aikuiskoulutustehtävien hoidosta uudessa aluehallintokokonaisuudessa.

2.4. Tarjonta, osallistuminen ja osuvuus

Kokonaiskuvan osallistumisesta saa aikuiskoulutustutkimuksesta. Osallistumisen kehitystä ja jakautumista on kuvattu liitteenä 1 olevassa akku-väliraportin taulukossa.

Vuoden 2006 aikuiskoulutustutkimuksen mukaan eri tyyppiseen aikuiskoulutukseen osallistuu vuositasolla lähes 1,7 milj. henkilöä ja 52 prosenttia työikäisestä väestöstä. Pitkään jatkunut osallistumiskasvu on pysähtynyt ja kääntynyt hienoiseen laskuun 2000-luvun alkuvuosina. Osuus on kuitenkin edelleen OECD-maiden kärkeä, joskin koulutuksen kesto on keskimääräistä lyhyempää. Eniten osallistuvat korkeasti koulutetut, hyvässä työasemassa olevat, kaupungeissa asuvat ja naiset. Osallistumisesta 51,3 % (1 267 000 osallistujaa) on työhön tai ammattiin liittyvää koulutusta. Harrastustavoitteisen osallistumisen osuus on 18 % (520 000 osallistujaa). Jako työhön tai ammattiin liittyvään ja harrastustavoitteiseen koulutukseen perustuu vastaajan näkemykseen osallistumisensa luonteesta.

Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen piiriin kuuluviin osallistujamääriin voidaan sisällyttää seuraavat ryhmät (suluissa osallistujamäärä vuonna 2006):

- tutkintotavoitteisen ammatillisen toisen asteen aikuisopiskelijat OPM:n toimialan koulutuksessa (noin 230 000)
- ei-tutkintotavoitteisen ammatillisen toisen asteen opiskelijat OPM:n toimialan koulutuksessa (noin 400 000)
- aikuiskoulutuksena tai aikuisikäisenä (25- v.) ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat ja ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat opiskelijat (noin 54 000)
- ammattikorkeakoulujen erikoistumisopinnot ja avoin ammattikorkeakouluopetus (noin 10 000)
- yliopistojen alemmaa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa aikuisikäisenä (25- v.) suorittavat (noin 86 000)
- avoimen yliopiston opiskelijat sekä yliopistojen täydennyskoulutukseen ja erikoistumisopintoihin osallistuneet (noin 160 000)
- työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen aloitti vuonna 2006 69 00 opiskelijaa ja ESR-ohjelmat mukaan lukien yhteensä 81 300 opiskelijaa.
- henkilöstökoulutukseen (työnantajan tukemaan koulutukseen) osallistuneet (vuonna 2006 noin 1 108 000)
- yhteensä noin 2 150 000

Luvuissa on runsaasti päällekkäisyyttä: henkilöt ovat voineet osallistua vuoden aikana useammanlaiseen koulutukseen ja toisaalta kategoriat kuvaavat osin samoja koulutuksia eri näkökulmista. Toisaalta luvuista puuttuvat osallistumiset, joissa henkilö osallistuu vapaana sivistystyönä järjestettyyn koulutukseen työhön tai ammattiin liittyen. Vapaana sivistystyönä järjestettyyn koulutukseen osallistui Tilastokeskuksen oppilaitostilaston mukaan miljoona osallistujaa vuonna 2006, kun harrastustavoitteisesti osallistuvia oli kaiken kaikkiaan vain 520 000.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2007-2012 ja valtion talousarviossa hallitus on asettanut tavoitteeksi työikäisen aikuisväestön vuotuisen aikuiskoulutukseen osallistumisasteen nostamisen 60 prosenttiin ja osallistumispohjan laajentamisen nykyistä tasa-arvoisemmaksi.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman ja valtion talousarvion mukaan noin 15-20 prosenttia opetusministeriön toimialan koulutustarjonnasta suunnataan aikuisten tarpeisiin. Tämä

osuus koostuu ammatillisesta ja korkeakoulutasoisesta peruskoulutuksesta, eri tyyppisestä lisä- ja täydennyskoulutuksesta sekä avoimesta korkeakouluopetuksesta, vapaasta sivistystyöstä ja yleissivistävästä aikuiskoulutuksesta. Tutkintokoulutuksesta erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkinnot/näyttötutkinnot ja ylemmät amk-tutkinnot on suunniteltu työikäisen/työelämässä olevan aikuisväestön tarpeisiin. Näyttötutkinnoissa voi osoittaa osaamisensa olipa se hankittu työelämässä tai koulutuksessa. Ylemmän amk-tutkinnot voi suorittaa myös työn ohella opiskellen ja sen opinnäyte-työ on työelämän kehittämistehtävä. Oppisopimus on keskeinen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestämismuoto. Sen vuotuiset osallistujamäärät ovat noin 22 000/pk ja 27 000/lk. Kaikilla koulutustasoilla on meneillään tutkintojärjestelmän ja koulutustarjonnan sekä eri tavoin hankitun osamaisen tunnustamisjärjestelyjen kehittämistoimia. Myös tutkintojen ja osaamisen kansallisen viitekehyksen valmistelu tukee näitä tavoitteita.

Aikuisten osuutta ammatillisessa peruskoulutuksessa voidaan kuvata eri tavoilla. Tilastokeskuksen vuoden 2006 tietojen mukaan vähintään 25-vuotiaiden osuus ammatillisessa peruskoulutuksessa oli runsaat 25 000 eli noin 18 prosenttia opiskelijoiden kokonaismäärästä (142 225). Yli puolet aikuisopiskelijoista oli näyttöperusteisessa koulutuksessa (14 325) ja alle puolet (11 043) opetussuunnitelmaperusteisessa. Aikuisopiskelijoista noin 8 800 oli 25-29 vuotiaita, 30-34- vuotiaiden määrä oli runsaat 4 400, 35-39- ja 40-44-vuotiaita oli kumpaakin 3 500-3 700, 45-49-vuotiaita noin 2 600 ja 50-55-vuotiaita noin 1 500. Yli 55-vuotiaita oli runsaat 500.

Tilastaselvitysten perusteella voidaan arvioida, että ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan ammatilliseen lisäkoulutukseen osallistuvista valtaosa myös osallistuu näyttötutkintoon. Noin puolet heistä saa vuoden aikana suoritetuksi tutkinnot ja noin neljännes tutkinnot osan tai tutkinnot osia. Noin neljännes ei saa aikaan suorituksia vuoden aikana.

Työ- ja elinkeinopoliittisin perustein järjestettävään ammatilliseen työvoimakoulutukseen haki vuonna 2006 yli satatuhatta (100 450) aikuista, joista koulutukseen valittiin ja osallistui 36 prosenttia. Työvoimakoulutus on kohdennettu suurimmaksi osaksi keski- ja perusasteen tutkinnot suorittaneille (76,3 %) työttömille työnhakijoille (77,3 %) ja tavoitteena on heidän työllistämisenä erityisesti työvoimapulasta kärsiville aloille. Välitön nettovaikuttavuus vuonna 2006 päättyneissä ammatillisissa koulutuksissa oli 38,3 prosenttia ja viiveiset työllistymiset huomioonottaen enemmän kuin joka toinen työllistyi saamansa työvoimakoulutuksen myötä. Työvoimakoulutukseen kohdennuksen osuvuutta kuvastaa myös alhainen (7,9 %) työmarkkinavuoto eli sellaisten opiskelijoiden osuus, jotka työllistyivät kokematta, että koulutus olisi merkittävästi lisännyt heidän ammatillista osaamistaan.

Opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyönä on laadittu toimenpideohjelma aikuisopiskelun tieto, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tehostamisesta. Ohjelman tavoitteena on aikuisopiskelun osuvuuden parantaminen ja resurssien käytön tehostaminen. Ohjelman toimeenpanoa vauhditetaan mittavalla ESR-kehittämisohjelmalla.

3. JAOSTON NÄKEMYKSET JA PERIAATELINJAUKSET

Rahoitusjaosto katsoo, että aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen sekä rahoitusta ja työnjakoa koskevien kehittämis ehdotusten yleisenä tavoitteena on

- työurien pidentämistä, osaavan työvoiman saatavuuden turvaamista sekä yritysten ja julkisen sektorin tuottavuuden parantamista koskevien pyrkimysten tukeminen

- työelämän ja työikäisen aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaaminen, ammatillisen liikkuvuuden edistäminen ja kannustaminen osaamisen jatkuvaan kehittämiseen
- elinikäisen oppimisen edellytysten parantaminen, osallistumisohjan laajentaminen ja aikuisopiskelun tasa-arvon lisääminen
- aikuisopiskelun osuvuuden parantaminen, moninkertaisen koulutuksen vähentäminen, koulutus- ja aikaresurssien käytön tehostaminen sekä aikuisopiskeluun soveltuvan pedagogiikan kehittäminen
- kysyntälähtöisyyden ja työelämäläheisten koulutusmuotojen lisääminen sekä työssä ja työn ohella tapahtuvan kouluttautumisen tukeminen työelämän ja työmarkkinoiden muutos huomioonottaen.

Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi jaosto on konkretisoinut työnsä periaatelinjaukset seuraavasti:

3.1. Osallistumistavoite ja -pohja

Työelämän ja työmarkkinoiden muutosvauhti kiihtyy. Ikärakenteen kehitys lisää tarvetta työllisyysasteen nostamiseen ja työurien pidentämiseen vähintään 40-45 vuoden mittaisiksi. Työurat ja työelämän muutokset edellyttävät osaamisen jatkuvaa kehittämistä sekä vähintään 10-15 vuoden välein ammattitaidon suurempaa remonttia. Näihin muutoksiin vastaamiseksi työelämään tulevilla ja siellä olevilla on oltava vähintään toisen asteen ammatillinen koulutus. Valtaosa työpaikoista on pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, joka on otettava huomioon myös aikuiskoulutuksen järjestelyissä. Moniammatillisuus lisääntyy mm. maa- ja metsätalouden ja muissa maaseudun ammateissa. Työmarkkinoiden muutos lisää ns. epätyypillisiä työsuhteita. Henkilöstön osaamishaasteita lisäävät muutokset julkisella sektorilla jatkuvat. Myös Suomessa maahanmuuttajien määrä työvoimassa kasvaa ja työmarkkinat kansainvälistyvät. Maahanmuuttajaväestön työllistymistä tukevat koulutustarpeet lisäävät aikuiskoulutuksen kysyntää. Ilmastonmuutoksen vaikutukset sekä kestävä kehityksen ajattelulle perustuvan elämäntavan omaksuminen heijastuvat myös osaamis- ja koulutustarpeisiin. Aikuisopiskeluun osallistumisen kehitystä ja jakautumaa kuvaava taulukko on liitteenä 1.

- Rahoitusjaosto katsoo että työikäisen aikuisväestön vuotuinen koulutukseen osallistumistavoite on perusteltua pitää 60 prosentissa. Määrällisen tavoitteen saavuttaminen ja ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen riittävän osuuden varmistaminen edellyttää nykyistä laajempaa osallistumisohjaa. Tätä tavoitetta voidaan edistää tukemalla erityisesti a) vailla ammatillista peruskoulutusta tai vanhentuneen koulutuksen varassa olevien, b) pienyritysten henkilöstön ml. yksinyrittäjät, c) epätyypillisissä työsuhteissa olevien, d) yli 50-vuotiaan henkilöstön e) opinnollista kuntoutusta tai erityistä tukea tarvitsevien sekä f) maahanmuuttajaväestön koulutusmahdollisuuksia.

3.2. Rahoituksen taso ja kohdentaminen

Aikuiskoulutuksen menoihin osoitetaan valtion talousarviossa noin 1,2 miljardia euroa, josta miljardi koulutukseen ja runsaat 200 milj. euroa työvoimapolitiittisen ja omaehtoisen aikuiskoulutuksen tukiin ja etuisuuksiin (kts. liite 2) Koulutusrahoituksesta 3/4 on omaehtoisen aikuiskoulutuksen rahoitusta ja 1/4 työvoima- ja elinkeinopoliittisen koulutuksen rahoitusta. Myös kunnat osallistuvat aikuisille tarkoitetun koulutuksen kustannuksiin erityisesti ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammattikorkeakoulutasolla. Pääosa julkisesta rahoituksesta suunnataan tutkintoon johtavaan tai muuhun pitempikestoiseen koulutukseen. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta lukuun ottamatta tutkintoihin johtava omaehtoinen koulutus on myös aikuisille maksutonta.

Työvoimapoliittinen koulutus on maksutonta. Omaehtoisessa aikuiskoulutuksessa 40 prosenttia kohdennetaan ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen ja neljännes koreakoulujen aikuiskoulutukseen. Myös työvoima- ja elinkeinopoliittisessa koulutuksessa painopiste on ammatillisessa työvoimakoulutuksessa ja valmistavassa koulutuksessa. Väestön koulutustason noususta johtuen aikuiskoulutuksen kysyntä kasvaa myös korkeakoulutasoisessa ja korkeakoulutetuille soveltuvassa lisä- ja täydennyskoulutuksessa. Työelämän kansainvälistyminen, yritysraakenteen verkostoituminen sekä tuottavuutta koskevat paineet lisäävät tarvetta verkko-opetuksen ja avoimen koulutustarjonnan laajentamiseen sekä työssä ja työn ohella tapahtuvan kouluttautumiseen.

- Rahoitusjaosto katsoo, että edellä kuvattuja osallistumistavoitteita ei voida saavuttaa nykyisellä julkisen aikuiskoulutusrahoituksen tasolla, vaikka lähtökohtana pidettäisiin rahoituspohjan laajentamista ja julkisen rahoituksen suuntaamista jatkossakin tutkintoihin valmistavaan ja muuhun pitempikestoiseen tarjontaan. Myös julkisen aikuiskoulutusrahoituksen volyymia on tarpeen nostaa. Osa lisäyksestä voidaan hoitaa ikäluokkien pienetessä koulutusresurssien uudelleenkohdennuksilla sekä toimintaa tehostamalla ja uudistamalla (huom. osaamisen viitekehys).
- Kysynnän kasvu ja rahoituksen lisäystarve kohdistuvat jatkossa a) työelämäläheiseen koulutustarjontaan (oppisopimuskoulutus, oppisopimustyyppinen koulutus korkeakoulutetuille, yhteishankintana tapahtuva työvoimapoliittinen aikuiskoulutus), b) eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamiselle perustuvaan ja näyttöihin valmistavaan koulutukseen (ammatti- ja erikoisammattitutkinnot, tutkintojen osat sekä näyttötutkintojen sovellukset), c) työelämän nopeisiin muutoksiin varustavaan ja reagoivaan koulutukseen (työvoimapoliittinen koulutus ml. muutosturva, rekry- ja täsmäkoulutus), d) maahanmuuttajille ja erityisryhmille soveltuvaan ja räätälöityyn koulutukseen sekä e) verkko-opetukseen, avoimeen korkeakouluopetukseen sekä muuhun työn ohella tapahtuvaan opiskeluun soveltuvaan ja ajasta/paikasta vapaaseen koulutustarjontaan.

3.3.. Hallinto ja ohjaus

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen yleinen kehittämis-, säädös- ja ohjausvastuu on työ- ja elinkeinoministeriöllä. Toimintaa säätelevät mm. julkisia työvoimapalveluita ja julkisia hankintoja sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankintaa koskevat lait, asetukset ja ohjeet. Ministeriö jakaa koulutuksen hankinta- ja tiedottamismäärärahat työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastoille ministeriön ja työvoimaosastojen välisissä tulohjausneuvotteluissa, joissa sovitaan myös vuosittaiset tulostavoitteet. Tämän lisäksi TEM ohjaa TE –keskuksia mm. yrityspalvelujen ja ohjauspalvelujen osalta.

Aikuiskoulutuksen asema vaihtelee nykyisessä koulutus- ja korkealainsäädännössä. Yliopistoja, ammattikorkeakouluja ja yleissivistävää koulutusta koskeva lainsäädäntö kattaa myös aikuisille tarkoitetun koulutuksen. Ammatillista lisäkoulutusta sekä työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeisiin vastaavaa näyttötutkintojärjestelmää varten on oma ammatillista aikuiskoulutusta koskeva lainsäädäntönsä. Ammatillista peruskoulutusta ja lisäkoulutusta voidaan järjestää myös oppisopimuksena. Rahoitus määräytyy yliopistoja lukuun ottamatta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädännön mukaisesti. Vapaan sivistystyön laki on sekä toiminta- että rahoituslaki. Ohjaus tapahtuu tulossopimuksilla, järjestämisluvilla, vos-päätöksillä ja informaatio-ohjauksella. Ammattiopistostra-

tegia ja korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen sekä valmisteilla oleva VOS2010 -uudistus vaikuttavat myös aikuiskoulutuksen rahoitukseen ja järjestäjäverkon rakenteeseen.

Uusi yliopistolaki ja korkeakoulu-uudistus liittyvät myös aikuiskoulutuksen tehtäviin, voimavaroihin ja ohjaukseen. Hallituksen esitykset uudeksi lainsäädännöksi annetaan eduskunnalle keväätistuntokaudella. Aikuiskoulutuksen ja avoimen korkeakouluopetuksen asema uudessa lainsäädännössä, rahoitusmallissa sekä strategiseen suuntaan kehittyvässä tulosohjauksessa on valmisteltu koulutus- ja tiedepolitiikan osastolla sekä korkeakoulu-uudistukseen ja aikuiskoulutuksen kokonaisuudistukseen liittyvissä valmisteluryhmissä AKKU-johtoryhmän väliraporttiin (OPM 2008:20) sisältyvät kannanotot huomioonottaen.

- Rahoitusjaosto katsoo, että työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen rahoitusjärjestelmä ja ohjausvälineet ovat monipuoliset ja antavat edellytykset vastata räätälöidysti niin yksilöiden kuin yritystenkin työelämän nopeista muutoksista aiheutuviin koulutustarpeisiin. Samoin työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus antaa hyvät edellytykset haastavien ja/tai erityistä tukea tarvitsevien kohderyhmien aktivoimiseen ja heille räätälöityjen koulutusjärjestelyjen hoitamiseen.
- Jaoston näkemys on, että työvoima- ja elinkeinopolitiittisen koulutuksen hankintatoimintaa ja järjestelyjä tulisi edelleen joustavoittaa mm. puite- ja kapasiteettihankintoja hyödyntäen niin, että ne tukisivat erityisesti muutostilanteissa olevien pk-yritysten kanssa yhteistyössä tapahtuvaa koulutusta sekä työikäisen aikuisväestön koulutustason nostamista ja osallistumispuheen laajentamista.
- Aikuiskoulutuksesta pääosa tapahtuu omaehtoisena kouluttautumisena ammatillisen ja korkeakoulujen aikuiskoulutuksen tarjontaa hyödyntäen työn ohella, päätoimisesti tai työtä ja koulutusta jaksottaen. Omaehtoisen aikuiskoulutuksen lainsäädäntöä, ohjausta ja rahoitusta tulee jaoston mielestä kehittää niin, että ne tukevat aikuisväestön joustavia mahdollisuuksia suorittaa ammatillisia ja korkeakoulututkintoja sekä hankkia tarvittavaa osaamista myös tutkintokoulutukseen sisältyvistä opinnoista. Kansallisen viitekehyksen valmistelu tukee osaltaan tätä tavoitetta.
- Lainsäädäntöä, rahoitusta ja ohjausta koskevien uudistusten valmistelutyössä tulee huolehtia siitä, että ammatillisen koulutuksen järjestäjillä ja korkeakouluilla on myös jatkossa vastuu tutkinnon suorittaneiden osaamisen kehittämistä koko työuran ajan elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Rahoitusperusteita on tarpeen uudistaa niin, että ne kannustavat eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamiseen ja koulutuksen mitoittamiseen/kohdentamiseen puuttuvaan osaamiseen sekä avoimen korkeakouluopetuksen ja verkko-opetuksen tarjonnan laajentamiseen.
- Jaosto toteaa, että aluehallintouudistus avaa uusia mahdollisuuksia eri tyyppisen aikuiskoulutuksen kysynnän ennakointiin, tarkasteluun kokonaisuutena sekä yhteistyön lisäämiseen akku-johtoryhmän 7.10.2008 määrittelemien linjausten mukaisesti.

3.4. Työnjako

Aikuiskoulutuksen työnjakoa on kehitetty niin, että omaehtoinen aikuiskoulutus, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus sekä henkilöstökoulutus muodostavat toimivan kokonaisuuden. Opetusministeriön vastuulla tässä työnjaossa on ollut järjestäjäverkko, perusrahoitus, tutkintojärjestelmät ja kaikille avoin tarjonta sekä opetushenkilökunnan kelpoisuus ja toiminnan laatu. Työvoimapoliittisella aikuiskoulutuksella parannetaan aikuisväestön ammattitaitoa ja mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää työpaikkansa sekä edistää ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta. Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen rooli kattaa työttömien ja työttömyysuhan alaisten koulutuksen mutta on laajentunut viime aikoina erityisesti työelämän nopeisiin muutoksiin vastaavaan, työvoiman saatavuutta turvaavaan sekä yhteishankintana tapahtuvaan koulutukseen. Opetusministeriön ja työministeriön aikuiskoulutustehtäviä sekä toiminnan kehittämistarpeita on havainnollistettu [liitteessä 3](#).

- Jaosto katsoo että perustyönjako on monin osin toimiva. Hallinnonalojen tehtävien keskinäistä koordinoitua tulee kuitenkin edelleen kehittää niin, että eri ministeriöiden vastuulla oleva koulutustarjonta ja sitä tukeva kehittäminen ja palvelutoiminta muodostavat toimivan kokonaisuuden sekä vastaavat kattavasti niin asiakkaiden kuin yritysten ja muun työelämän osaamis- ja palvelutarpeisiin.
- Opetusministeriön aikuiskoulutusvastuu kattaisi jatkossakin riittävän kaikille avoimen koulutustarjonnan eri koulutustasoilla, tutkintokoulutuksessa sekä lisä- ja täydennyskoulutuksessa. Lähtökohtana on, että myös työikäisen aikuisväestön opiskelua ammatillisiin perustutkintoihin ja korkeakoulututkintoihin johtavassa koulutuksessa tuetaan osaamisen tunnustamisjärjestelyillä, koulutustarjonnan moduloinnilla, verkko- ja avoimella opetuksella ja työn ohella tapahtuvan opiskelun järjestelyillä sekä muilla elinikäisen oppimisen tavoitetta edistävillä järjestelyillä. Aikuiskoulutuksen painopistettä siirretään asteittain peruskoulutuksesta sen jälkeiseen lisä- ja täydennyskoulutukseen koulutusresurssien käytön tehostamiseksi ja epätarkoituksenmukaisen moninkertaisen koulutuksen vähentämiseksi. Korkeakoulutasoisena aikuiskoulutuksena järjestetään täydennyskoulutusohjelmia, joihin voi sisältyä myös näyttötutkintotyyppisiä elementtejä. Oppisopimuskoulutusta ja oppisopimustyyppistä koulutusta laajennetaan lisä- ja täydennyskoulutuksen järjestämis- muotona.
- Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen tehtävät kattaisivat jatkossakin työttömyyden lieventämiseen, osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaamiseen sekä työelämän muutosten ennakoituihin ja tasoittamiseen liittyvän koulutuksen. Työvoimapoliittisen koulutuksen tehtävät painottuisivat entistä enemmän työntekijöiden osaamisen päivittämiseen ja ammatillisen liikkuvuuden tukemiseen yritysten rakennemuutos- ja kasvutilanteissa ennakoiden työvoiman kapeikko-ongelmien tai osaamisvajasta johtuvia irtisanomis-, eläkkeellesiirtymis- ja syrjäytymistilanteita. Tavoitteena olisi samalla saada aikaan pysyvää henkilöstövoimavarojen ennakoivaa hallintaa työpaikoilla osana liiketoimintaa. Toimenpiteet kohdistuisivat myös nopeisiin muutoksiin vastaavaan sekä työikäisen aikuisväestön koulutustason nostamiseen (ns. Noste-koulutus) ja haastavien kohderyhmien sekä erityistä tukea vaativien kohderyhmien aktivoimiseen liittyvään (ml. maahanmuuttajat) koulutukseen. Oppisopimuskoulutus tai oppisopimustyyppinen koulutus soveltuvat

hyvin myös työttömien, maahanmuuttajien sekä erityistä tukea tarvitsevien kohderyhmien työvoimapolitiittiseen koulutukseen. Oppisopimuksen toimeenpano on tarpeen kehittää niin, että sitä pystytään nopeasti ja joustavasti kohdentamaan myös työvoiman kapeikkoaloille.

- Aluehallintouudistuksen edetessä vahvistetaan koko aikuiskoulutustoiminnan ohjausta ja kohdentamista tukevaa ennakointitoimintaa sekä työelämän kohtaantokysymysten ja koulutustarpeiden analysointia. Samoin vahvistetaan työelämän kehittämis- ja palvelutoimintaan liittyviä tehtäviä aikuiskoulutuksen järjestäjien osaamisen ja toimintatapojen kehittämiseksi ja erityisesti pk-yritysten tukemiseksi henkilöstön osaamiskysymyksissä.

3.5. Uudet rahoitusmuodot ja resurssien käytön tehostaminen

Työmarkkinoiden muutokset, kansainvälistyminen sekä työurien pidentämistä ja työllisyysasteen nostamista koskevat pyrkimykset edellyttävät koko työikäisen aikuisväestön osaamistasosta ja sen jatkuvasta kehittämisestä huolehtimista. Julkisen rahoituksen lisäksi tarvitaan rahoituspohjan vahvistamista sekä uusia kysyntä- ja asiakaslähtöisiä rahoitusmuotoja. Esimerkiksi opintototeilavustukset ovat käytössä jo nyt vapaassa sivistystyössä. Vuositasolla näihin avustuksiin suunnataan 2,7 milj. euroa. Summa nousee 2010-2011 kehyspäätöksen mukaisesti yli 3 miljoonaan euroon. Vst-oppilaitokset voivat opintototeilavustusten ansiosta jättää perimättä tai alentaa opintomaksuja niiltä kohderyhmiltä (maahanmuuttajat, työttömät, senioriväestö, opinnollista kuntoutusta ja erityistä tukea tarvitsevat) joiden osallistumista halutaan lisätä. Osuvuuden parantamiseksi ja resurssien käytön tehostamiseksi omaehtoisen aikuiskoulutuksen rahoitus- ja tulohajauksen sekä työvoima- ja elinkeinopolitiittisen koulutuksen hankintatoiminnan tueksi tarvitaan nykyistä toimivampia aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut.

- Rahoitusjaoston näkemyksen mukaan tulee selvittää Suomeen sopivat järjestelyt koko työikäisen väestön osaamisen jatkuvaa kehittämistä sekä elinikäisen oppimisen edellytyksiä tukevan riittävän vahvan ja kattavan rahaston muodostamiseen. Nykyisten aikuiskoulutustukien rinnalle voitaisiin kehittää voucher-tyyppinen rahoitusmuoto, joka kattaisi myös koulutustarjonnan rahoitusta. Voucher voisi olla mitoitettu työuran aikana tapahtuvaa osaamisen välttämätöntä kehittämistä ja uusintamista vastaavaksi. Sen mitoitus voisi olla laajempi niillä, joilla on vähäinen ammatillinen tai korkeakoulutasoinen peruskoulutus (esimerkiksi ns. noste-ryhmät, pk-sektorin henkilöstö). Voucher soveltuisi myös muiden haastavien kohderyhmien tai erityistä tukea vaativien ryhmien koulutuksen aktivoimiseen. Se voisi toimia myös maahanmuuttajien kieli- ja muun koulutuksen rahoitusmuotona. Koulutusvoucher/elinikäisen oppimisen voucher lisäisi kysyntä- ja asiakaslähtöisyyttä, koska asiakas toisi mukanaan koulutukseen tarvittavan resurssin valitsemaalleen järjestäjälle tai korkeakoululle. Voucher-tyyppinen rahoitusmuoto aktivoisi koulutuksen järjestäjiä kilpailutilanteessa myös laadun parantamiseen ja työikäisen aikuisväestön kannalta toimivien koulutusjärjestelyjen lisäämiseen.
- Aikuisopiskelun osuvuutta ja tehokkuutta parantava tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelu tulee järjestää kaikkien saataville. Verkkopalvelujen lisäksi tarvitaan ennen koulutuksen aloittamista osaamistarpeita ja soveltuvia järjestelyjä

analysoivaa suunnittelua epätarkoituksenmukaiseen koulutukseen hakeutumisen vähentämiseksi ja aika- ja koulutusresurssien käytän tehostamiseksi. Näiden neuvontapalvelujen hoitamisvastuu kuuluisi uudessa aluehallinnossakin työvoimatoimistoihin (1.1.2009 alkaen työ- ja elinkeinotoimisto) tarkoituksenmukaisessa yhteistyössä järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa. Osuvuuden ja tehokkuuden parantaminen edellyttäisi myös sitä, että kaikissa aikuiskoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa ja korkeakouluissa on käytössä toimivat, myös aikuisopiskelijoille soveltuvat ohjauspalvelut sekä aiemman osaamisen tunnustamisjärjestelyt. Koko koulutus- ja työuran kattavan elinikäisen oppimisen sähköisen opintokirjan aikaansaaminen olisi näitä tavoitteita tukeva toimenpide kuten, akku-johtoryhmän väliraporttiin lukuun 6 sisältyvässä linjauksessa 3 todetaan.

4. RAHOITUSJAOSTON EHDOTUKSET

Edellisiin lukuihin sisältyviin tilannekatsauksiin ja näkemyksiin perustuen rahoitusjaosto esittää ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen rahoituksen kehittämiseksi seuraavat tavoitteet ja ehdotukset. Ehdotukset koskevat ammatillista ja korkeakoulutasoista omaehtoista aikuiskoulutusta, työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta sekä henkilöstökoulutusta. Jaosto pitää tärkeänä myös vapaan sivistystyön ja yleissivistävän aikuiskoulutuksen vahvistamista yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja elinikäisen oppimisen edellytyksiä koskevien tavoitteiden edistämiseksi. Vaikka myös nämä aikuiskoulutuksen osa-alueet tukevat suurelta osin työikäisen aikuisväestön koulutusta, jaosto jättää ne akku-johtoryhmän toimeksiannon rajauksen mukaisesti ehdotustensa ulkopuolelle.

Näin rajaten ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen voimavarat (kts. liite 2) ovat vuoden 2008 talousarviossa yhteensä 825,5 milj. euroa. Tästä omaehtoisen aikuiskoulutuksen osuus (ammattillinen aikuiskoulutus, korkeakoulujen aikuiskoulutus, 2/3 opetustoimen henkilöstökoulutukseen ja kehittämistoimintaan tarkoitettua rahoituksesta) on. 611,2 milj. euroa ja työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus yht. 214,3 milj. euroa. Varsinaisten koulutusmenojen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön kautta osoitetaan erilaisiin tukiin liitteen 2 mukaisesti 226 milj. euroa ja opetusministeriön pääluokan kautta aikuisopiskeluun tarkoitettuun opintotukeen arviolta (Tiedot tulossa 5.12. mennessä). Kuntarahoituksen osuus yleissivistävään aikuiskoulutukseen, aikuisten ammatilliseen peruskoulutukseen ml. oppisopimuksena järjestettävä peruskoulutus sekä ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutukseen on vuoden 2008 talousarvion mukaan noin 242 milj. euroa.

Rahoitusjaoston voimavaraehdotukset on ajoitettu kaudelle 2010-2015 (kts. liite 4). Lisäksi jaosto tukee akku-johtoryhmässä käsitellyyn ns. taantumapakettiin sisältyvää määräaikaista lisätoimenpideohjelmää, jolla lievennetään taantumän vaikutuksia aikaistamalla ja laajentamalla akku-johtoryhmän esittämiä ja muita relevantteja aikuiskoulutustoimenpiteitä. Akku-johtoryhmän taantumakannanotto on liitteenä 5. Työ-, koulutus- ja elinkeinoasiainneuvosto on kokouksessaan 24.11.2008 käsitellyt työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön ehdotuksia taantumän vaikutuksia lieventävistä aikuiskoulutustoimenpiteistä. Ministeriöt valmistelevat tältä pohjalta yhteiset ehdotuksensa valtiosihteerin Raimo Sailaksen koordinoimana vuoden 2009 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen.

4.1. Rahoituksen taso, kohdentuminen ja rahoituspohja

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Työelämän muutosten, ikärakenteen kehityksen, globaalien talouden vaikutusten sekä työurien pidentämistä ja työllisyysasteen nostamista koskevien pyrkimysten takia ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen voimavaroja lisätään. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen rahoitusta vahvistetaan lisävoimavaroilla ja koulutusresurssien käyttöä tehostamalla sekä uudelleen kohdentamalla. Tehostamistoimenpiteet merkitsevät esimerkiksi samalla koulutustasolla tapahtuvan useamman perustutkinnon suorittamisen vähentämistä ja kysynnän suuntaamista aikuiskoulutusohjelmiin sekä aikuisopiskelun osuvuuden parantamista ja resurssienkäytön tehostamista.

=> Koulutusresurssien kohdentamiseen aikuiskoulutukseen avautuu mahdollisuuksia mm. ikäluokkien pienenemisen takia. Edellä kuvatulla tavalla määritellyn omaehtoisen ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen pysyvää voimavaratasoa esitetään nostettavaksi vuoden 2008 tasosta (611 milj. euroa) noin 750 miljoonaan euroon vuoteen 2015 mennessä (kts. liite 4).

=> Vuosina 2009-2011 rahoituksen taso olisi määräaikaisesti korkeampi em. taantumien lieventämiseen tähtäävän aikuiskoulutusohjelman toimeenpanemiseksi sekä työvoimapolitiittisen koulutuksen kysynnän kasvun takia akku-johtoryhmän taantumakannanoton mukaisesti. Aikuiskoulutusta koskevat poliittiset ratkaisut tehdään osana edellä selostettua valmisteluprosessia joulutammikuussa.

=> Julkinen rahoitus kohdennetaan myös jatkossa pääosin tutkintoihin johtavaan, tutkintojen osina suoritettavaan, pitempikestoisiin työelämän osaamistarpeista ja kompetensseista johdettuihin erikoistumisopintoihin sekä työn ohella tapahtuvaa kouluttautumista ja koulutuksen alueellista saataavuutta ja tasa-arvoa tukevan tarjonnan laajentamiseen. Lyhytkestoinen lisä- ja täydennyskoulutus tapahtuisi henkilöstökoulutuksena, työelämässä tapahtuvana kouluttautumisena sekä maksullisena palvelutoimintana koulutusmarkkinoilla yksityisten ja julkisten koulutuksen järjestäjien toimesta. Työvoimapolitiittinen koulutus tarjoaa välineitä reagoida nopeasti ja joustavasti työmarkkinoiden muutoksiin niin yksilön kuin yrityksen tarpeiden mukaisesti olipa kysymys tutkintoon tai sen osaan tähtäävästä koulutuksesta tai lyhytkestoisesta yrityksen muutoksen hallintaa tukevasta muusta osaamisen päivittämisestä.

=> Edellä kuvatut kysynnän ja voimavaratarpeiden lisäykset merkitsevät vastaavia muutoksia myös sosiaali- ja terveystieteiden pääluokkaan sisältyviin etuisuuksiin sekä työnantajille aiheutuviin kustannuksiin mm. yhteishankintakoulutuksen volyymin lisääntymisen takia. Konkreettiset kustannukset tarkentuvat taantumapakettia koskevien päätösten, aikuiskoulutuksen volyymin ja voimavaroja koskevien päätösten sekä SATA-komitean ehdotusten ja niitä koskevien ratkaisujen kautta.

4.2. Joustavat koulutusjärjestelyt ja resurssien käytön tehostaminen

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Aikuisväestöllä tulee olla jatkossakin riittävät mahdollisuudet nostaa tutkintonsa tasoa tai hakeutua myöhemmällä iällä ammatilliseen peruskoulutukseen ja korkeakoulujen tutkintokoulutukseen. Tutkintokoulutuksen tarjonta ja opiskelu tulee järjestää niin, että aiemmat opinnot tai muulla tavoin hankittu osaaminen voidaan täysimittaisesti lukea hyväksi ja opiskelu voi tapahtua myös työn ohella.

=> Ammatillisessa peruskoulutuksessa aikuisten opiskelu tulee suunnata pääasiassa oppisopimuksena järjestettävään tai näyttöperusteiseen koulutukseen ja aikuisten opiskelua nuorille tarkoitettussa opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa rajoittaa. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet ja työelämäkokemusta omaavat tulee ohjata pääsääntöisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin tähtäävään ammatilliseen lisäkoulutukseen. Tutkinnon osien suorittamis- ja yhdistelymahdollisuuksia lisätään. Ammatillisen peruskoulutuksen mitoituksessa tulee ottaa harkittavaksi myös ratkaisu, jossa kaikille peruskoulun päättävälle, ammatilliseen koulutukseen pyrkiville nuorille turvattaisiin koulutuspaikka.

=> Työuran aikana tarpeellista osaamisen kehittämistä edistetään korkeakoulutasolla joustavilla koulutusjärjestelyillä: tutkintojen osien suorittaminen, avoimen korkeakouluopetuksen tarjonnan laajentaminen sekä laadukkaat täydennyskoulutusohjelmat. Työelämän osaamistarpeisiin vastaavien pitempikestoisten erikoistumisopintojen tarjontaa ja erityispätevyysien suorittamismahdollisuuksia laajentamalla vähennetään myös epätarkoituksenmukaista korkeakoulututkintokoulutusta.

4.3. Yhteistyössä työelämän kanssa toteutettavat koulutusmuodot

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Työelämän nopeisiin muutoksiin vastaamiseksi sekä työttömyyden torjumiseksi lisätään työvoimapolitiittisen koulutuksen resursseja sekä laajennetaan yhteistyössä yritysten ja muun työelämän kanssa tapahtuvaa yhteishankintakoulutusta, jota lisäämällä voidaan tukea kokonaisuudistuksen tavoitteita ja laajentaa rahoitus pohjaa. TEM

=> Yhteistyössä työelämän kanssa tapahtuvien koulutusmuotojen laajentamiseksi ja monipuolistamiseksi lisätään edelleen oppisopimuksena järjestettävää ammatillista perus- ja lisäkoulutusta sekä laajennetaan oppisopimistyyppinen koulutus myös korkeakoulutettujen täydennyskoulutukseen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen toimeenpanoon. Oppisopimuskoulutusta koskevat linjaukset akkujohtoryhmässä tehdään jaoston toimikauden päättymisen jälkeen.

=> Oppilaitosmuotoisen ja oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa lisätään edelleen työelämän kehittämis- ja palvelutoimintaan tarkoitettujen avustusten osuutta. Erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kehittämistoimintaa ja henkilöstön osaamista tukevien ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjien kehittämis- ja palvelutoiminnan avustusten taso esitetään nostettavaksi nykyisestä noin 6 milj. eurosta asteittain 10 miljoonaan euroon.

=> Oppisopimuskoulutuksen rahoituksessa esitetään otettavaksi käyttöön sen todellisiin kustannuksiin perustuva oma yksikköhinta osana vuoden 2010 valtionosuusuudistuksen valmistelua. Oppisopimuskoulutuksen laatua varmistavaa ohjausta kehitetään. Yhtenä mahdollisuutena olisi asettaa perus- ja lisäkoulutuksena järjestettävälle oppisopimuskoulutukselle yhteinen vuotuinen kiintiö tai volyymitavoite valtion talousarviossa. Nyt kiintiö koskee vain oppisopimuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta ja järjestäjien päätettävissä on vain oppisopimuksena järjestettävän peruskoulutuksen volyymi, josta on seurannut ennakoimattoman nopeita muutoksia, laatuongelmia ja merkittäviä arviomäärärahaltyksiiä.

=> Oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen kiintiötä lisätään nykyisestä 27 200:sta asteittain 35 000:een ja sen ohjausta kehitetään edelleen niin, että tarjonnalla voidaan vastata mahdollisimman hyvin työelämän ja työikäisen aikuisväestön osaamistarpeisiin ja niiden muu-

toksiin. Jaoston arvion mukaan oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen nykyinen noin 21 000 - 22 000 vuosivolyymi voisi nousta asteittain 25 000:een ja vaihdella kysynnän mukaan 20 000 - 25 000 tasolla ottaen huomioon laadulle asetettavat tavoitteet.

=> Talouskasvun pysähtyminen ja taantumien jatkuminen vähentävät nopeasti erityisesti rekrytointityyppisen oppisopimuskoulutuksen kysyntää. Kysynnän kehitystä on seurattava tarkasti ja sen muutoksiin reagoitava nopeasti. On huolehdittava siitä, että oppisopimuskoulutuksen aloittaneet voivat yrityksen vaikeuksista ja työvoimatarpeen vähenemisestä huolimatta suorittaa koulutuksensa loppuun. Samoin on joustavasti siirrettävä tarvittaessa oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen resursseja oppilaitosmuotoiseen ammatilliseen lisäkoulutukseen, joka voi tarjota mahdollisuudet ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen työn ohella tai päätoimisesti opiskellen.

=> Oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus otetaan käyttöön vuodesta 2009 lähtien korkeakoulututkinnon suorittaneiden osaamisen varmistamiseksi. Oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus suunnataan työelämän osaamistarpeista johdettuihin erikoistumisopintoihin (pitkäkestoiset täydennyskoulutusohjelmat) ja niiden rahoitus määräytyisi oppisopimuksena järjestettävän tutkintoihin valmistavan ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnan mukaisesti. Budjettirahoituksen vuotuinen taso olisi vuonna 2009 noin 3 milj. euroa ja kasvaisi asteittain 9/10 miljoonaan euroon, mikä heijastuu vastaavina summoina oppisopimuskoulutusmomentin 29.30.32. määrärahojen lisäystarpeeseen..

=> Korkeakoulutasoisten oppisopimustyyppisenä ja muulla tavoin järjestettävien erikoistumisopintojen rahoitus muodostuisi em. budjettirahoituksesta, maksullisen palvelutoiminnan tuotosta, opiskelija- ja asiakasmaksuista sekä työvoimapolitiittisen koulutuksen rahoituksesta. Vuoden 2009 talousarvioesitykseen sisältyvä korkeakoulujen täydennyskoulutuksen tuotekehitykseen ja muuhun kehittämiseen tarkoitettu rahoitus suunnattaisiin em. työelämän osaamis- ja kompetenssikysynnästä johdettujen erikoistumisopintojen ja oppisopimustyyppisen tarjonnan suunnittelu- ja kehitysohjelmaan. Oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen käyttöönoton vauhdittaminen sisältyy Akkujohtoryhmän hyväksymään ns. taantumapakettiin, joka on tämän muistion liitteenä 5.

4.4. Aikuisväestön osaamistason nostaminen

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Työelämässä vailla ammatillista tutkintoa tai vanhentuneen koulutuksen varassa olevan henkilöstön osaamistason nostamiseen varaudutaan sekä ammatillisessa aikuiskoulutuksessa, korkeakoulutasoisessa aikuiskoulutuksessa sekä työvoimapolitiittisena koulutuksena. Näiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksista huolehtiminen on jatkossakin aikuiskoulutuksen keskeinen tehtävä. Lisäksi tarvitaan koulutustehtävän mittavuuden sekä työelämän ja työmarkkinoiden muutosten takia erityistoimenpiteitä. Toteutetaan tässä tarkoituksessa osana akku-johtoryhmän hyväksymää ns. taantumapakettia myös määrääikainen lisätoimenpideohjelma. Ohjelman volyymi ja rahoitustarve tarkentuvat osana em. akku-taantumapaketin jatkovalmistelua ja poliittisia ratkaisuja.

=> Määrääikainen osaamistason nosto-ohjelma suunnattaisiin vailla ammatillista koulutusta tai vanhentuneen koulutuksen varassa oleville. Tälle kohderyhmälle tarjottaisiin mahdollisuudet osaaikaisesti tai työn ohella opiskellen suorittaa oppisopimuksena, näyttöperusteisesti tai työvoimapolitiittisena koulutuksena ammatillinen perustutkinto taikka oppisopimuksena, oppilaitosmuotoisesti tai työvoimapolitiittisena koulutuksena valmistava koulutus ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittamiseksi. Lisäkoulutuksen vos-rahoituksessa ei ole lakisääteistä kuntaosuutta, mikä vaikuttaa

opiskelijoilta perittävien maksujen tasoon. Jaosto katsoo, että valtionrahoituksen taso tulisi määritellä nosto-ohjelmassa siten, että opiskelijamaksut voidaan jättää perimättä vailla tutkintoa olevilta.

=> Vastaavanlainen nosto-ohjelma toteutettaisiin omaehtoisena (osa-aikaisesti tai työn ohella tapahtuvana) koulutuksena myös ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksessa. Koulutus suunnattaisiin erityisesti vanhamuotoisen opistotutkinnon suorittaneille amk-tutkintoon tähtäävään koulutukseen työmarkkinakelpoisuuden parantamiseksi ja ammatillisen liikkuvuuden edistämiseksi. Työmarkkinoilla on edelleen niin julkisella sektorilla kuin teollisuudessa ja palvelualoillakin suuri määrä opisto- tai vastaavan tutkinnon suorittaneita, joille esitetty upgrading-ohjelma tarjoaisi relevantin tavan koulutustason nostamiseen ja osaamisen päivittämiseen ja uusintamiseen. Samaa tavoitetta tuettaisiin jatkossakin myös työvoimapolitiisella koulutuksella. Tässä yhteydessä selvitetään työvoimapolitiista koulutusta koskevan lainsäädännön muutostarpeet po. koulutuksen kohdentamiseksi opistotutkinnon suorittaneiden lisäksi myös muun ammatillisen pohjakoulutuksen omaaville. Asiaa koskeva selvitys- ja valmistelutyö työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön kesken käynnistetään ensi tilassa.

=> Nosto-ohjelmien, työvoimapolitiisena aikuiskoulutuksen sekä muiden joustavien aikuiskoulutusohjelmien toteuttaminen edellyttää näiden tavoitteiden huomioonottamista ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen opiskelijavalintajärjestelmissä ja valintojen ajoituksessa.

4.5. Aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteet korkeakoulu-uudistuksessa

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Osana korkeakoululainsäädännön, rahoituksen ja ohjauksen uudistamista tehostetaan aikuisten tutkinto-opiskelua, monipuolistetaan avoimen korkeakoulun tarjontaa sekä vahvistetaan pitkäkestoisina erikoistumisopintoina tapahtuvan tutkinnonjälkeisen koulutuksen tarjontaa ja rahoituspohjaa. Elinikäisen oppimisen tehtävä sisällytetään sekä yliopistoja että ammattikorkeakouluja koskevaan lainsäädäntöön. OPM ja TEM selvittävät yhteistyössä työelämän nopeasta muutoksesta aiheutuvat työvoimakapeikot aloilla, joita voitaisiin lieventää muuntokoulutuksella. Muuntokoulutukseen voitaisiin edelleen käyttää myös työvoimakoulutuksen voimavaroja.

=> Avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston toiminta suunnataan tutkinnon osien suorittamiseen ja tarjontaa kehitetään niin, että monipuolisella ja relevantilla tavalla tarjoaa mahdollisuuksia myös työikäiselle aikuisväestölle osaamisen suunnitelmalliseen kehittämiseen sekä pätevöitymiseen. Avoimen korkeakouluopetuksen rahoitus ja ohjaus tapahtuisi osana korkeakoulujen koulutustehtävää ja sisältyisi nykyistä vahvemmin osaksi tutkintokoulutuksen kokonaisuutta ja järjestämistä sekä seurantaindikaattoreita ja palauteprosessia.

=> Korkeakoulutasoisen koulutuksen alueellisen saavutettavuuden ja koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi rahoituksessa ja ohjauksessa korostetaan avoimen korkeakouluopetuksen järjestämistä vapaan sivistystyön oppilaitos- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon kanssa tapahtuvaa yhteistyötä hyödyntämällä. Tutkinnon osina tapahtuvasta koulutuksesta voidaan periä maksuja rahoituspohjan vahvistamiseksi.

4.6. Maahanmuuttajien osaamista, integraatiota ja työllistymistä tukeva aikuiskoulutus

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Omaehtoisen aikuiskoulutuksen kehittämissä politiikassa perusnäkökulma on, että opetusta, osaamisen tunnustamisjärjestelyjä, valintoja sekä neuvonta- ja ohjauspalveluita tulee kehittää niin, että kasvavan maahanmuuttajaväestön tarpeet tulevat huomioonotetuksi osana opiskelijarakenteen heterogeenistymistä. Lähtökohtana on, että omaehtoisessa aikuiskoulutuksessa maahanmuuttajien koulutuksen rahoitus ja ohjaus tapahtuisi osana po. koulutuksen yleistä rahoitusta ja säätelyä. Aikuiskoulutuksen kehittämistoimet palvelevat sekä maahanmuuttajataustaista että valtaväestöä, eikä niitä pidä liiaksi tarkastella toisistaan erillisinä.

=> Siirtymävaiheessa tarvitaan erityisesti panostusta kielenopetukseen, työelämätaitoihin sekä koulutukseen sijoittumista ja työllistymistä edistäviin neuvontapalveluihin. Maahanmuuttajien kielenopetuksessa tulee laajentaa erityisesti ammatilliseen koulutukseen yhdistettyä ja osana työelämää tapahtuvaa kielitaidon kehittämistä. Maahanmuuttajien palveluiden resurssointi vaatii noin puoli-toistakertaisen panostuksen yleisiin verrattuna. Tuottavuusohjelman toimeenpano vaikeuttaa palveluiden laajentamista ja niihin tarvittavien henkilöresurssien saatavuutta. Lisäksi näiden palveluiden kysyntä kohdistuu pääkaupunkiseudulle ja suuriin kaupunkeihin, mikä vaikeuttaa osaltaan riittävien voimavarojen järjestämistä kysynnän kasvun edellyttämässä aikataulussa.

=> Maahanmuuttajien aikuiskoulutuskysyntään vastaamiseksi lisävoimavaroja on kohdennettava edelleen ammatillisen koulutuksen valmistavaan koulutukseen, maahanmuuttajille soveltuvaan oppisopimuksena järjestettävään ja muuhun ammatilliseen lisäkoulutukseen, korkeakoulutasoiseen koulutukseen ml. ammattikorkeakoulujen valmistava koulutus, avoin korkeakoulu ja erikoistumisopinnot, opetushenkilökunnan pätevöittämis- ja täydennyskoulutukseen sekä suomen ja ruotsin kielen koulutukseen kaikilla tasoilla. Osaksi em. taantumapakettia suunniteltuun määräaikaan aikuiskoulutusohjelmaa on perusteltua sisällyttää maahanmuuttajien kielenopetuksen tehostamisohjelma. Samoin on tarpeen vauhdittaa maahanmuuttajataustaisen opetus- ja ohjaushenkilöstön pätevöittämis- ja täydennyskoulutusta.

4.7. Osallistumisohjaus ja tasa-arvo

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Osallistumisohjauksen kattavuuden varmistamiseksi tarvitaan erityisjärjestelyjä pienyritysten henkilöstön, maaseudun väestön, yksinyrittäjien, epätyypillisissä työsuhteissa toimivien, opinnollista kuntoutusta ja erityistä tukea tarvitsevien sekä muiden aikuisopiskelussa aliedustettujen ryhmien osallistumisen edistämiseksi. Tämä voisi tapahtua sekä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintaa, välineitä ja tukimuotoja että omaehtoisen aikuiskoulutuksen rahoitusperusteita ja tarjontaa kehittämällä.

=> Työvoimapolitiittisen koulutuksen tarjontaa ja keinovalikoimaa kehitetään edelleen myös edellä kuvattujen ryhmien koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksien lisäämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on reagoida nopeasti muutostilanteisiin, auttaa yksilöitä ja yrityksiä erilaisissa muutostilanteissa yhdistäen työvoimapolitiittista koulutusta ja muita ammatillisen kehittämisen palveluita yritysten kehittämispalveluihin ja innovaatiopolitiikan toimeenpanoon. Tavoitteen on tällöin nykyistä parempi ja nopeampi työllistyminen sekä nykyistä joustavampi siirtyminen työstä työhön.

=> Omaehtoisessa aikuiskoulutuksessa näiden ryhmien koulutusmahdollisuuksia voitaisiin parantaa sisällyttämällä rahoitusjärjestelmään elementtejä, jotka kannustaisivat järjestäjä aktiivisesti kehittämään koulutuksen toteutusmuotoja myös näille ryhmille soveltuviksi kaikilla koulutustasoilla. Jaosto katsoo, että koulutuksen järjestäjälle kannattavaksi tämän toiminnan voisi tehdä soveltamalla korkeampaa yksikköhintaa tai sisällyttämällä tuloksellisuusrahoitukseen näiden ryhmien koulutusta kannustavia elementtejä. Etuusaosto selvittää toimeksiantonsa toisessa osassa myös muita kannustimia sekä rahoituspohjan laajentamiseen ja rahastojen muodostamiseen liittyviä kysymyksiä.

4.8. Aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteet ja tuloksellisuusrahoitus

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen rahoituksesta osa määräytyy jo nykyisin tuloksellisuuden perusteella. Korkeakoulujen rahoitus- ja ohjausjärjestelmät uudistuvat 2010 lähtien. On tärkeää, että korkeakoulujen rahoitus- ja ohjausjärjestelmän uudistuksen valmistelussa lähtökohtana on aiempaa vahvemmin elinikäisen oppimisen ajattelun, avoimen korkeakouluopetuksen ja korkeakoulutettujen osaamisen kehittämiseen tähtäävän aikuiskoulutuksen kattava kokonaisuus ja että nämä tavoitteet ja tehtävät ovat strategisen ohjauksen sekä tulos- ja seurantaindikaattoreiden keskeisiä kohteita. Konkreettiset ehdotukset jatkotoimista sisältyvät akku-johtoryhmän aloitteesta asetettuun korkeakoulujen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotuksiin, jotka esitellään akku-johtoryhmälle 8.12.2008 ja julkistetaan vuoden 2008 aikana.

=> Ammatillisen peruskoulutuksen tuloksellisuusrahoituksen kehittämistarpeita analysoidaan kolmikantaisen tuloksellisuusrahoituksen neuvottelukunnan ohjauksessa. Ammatilliseen lisäkoulutukseen on esitetty (OPM 2008:26) otettavaksi käyttöön vuodesta 2010 lähtien tutkintojen suorittamista kannustava laskennallinen tulosrahoitus, joka laajenisi seuraavassa vaiheessa myös tutkinnon osat ja laadulliset elementit kattavaksi. Myös tämän tulosrahoituksen vaikutusten analysointi ja seuraavien vaiheiden valmistelu tapahtuisi em. kolmikantaisen neuvottelukunnan toimesta.

=> Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittamisasteen nostaminen 80 prosenttiin valmistavaan koulutukseen osallistuviin verrattuna on asetettu tavoitteeksi em. tulosrahoitustyöryhmän muistiossa. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää työelämässä tai muun aiemmin hankitun osaamisen ensisijaisen merkityksen korostamista ja valmistavan koulutuksen uudistamista. Tämä merkitsee erityisesti henkilökohtaistamisjärjestelyjen tehostamista sekä valmistavan koulutuksen mitoittamista ja suuntaamista niille osa-alueille joilta osaamista puuttuu tutkintoon tai tutkinnon osien suorittamiseksi. Näitä tavoitteita tukevia laadullisia elementtejä (em. työryhmän ehdotusten mukaan esim. alhaisen pohjakoulutuksen omaavien tai erityistä tukea tarvitsevien koulutus, maahanmuuttajien koulutus, eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelyt ja henkilökohtaistaminen) sisällytetään ammatillisen lisäkoulutuksen tulosrahoituksen toisen vaiheen kriteeristöön. Koska ammatillisen lisäkoulutuksen tulosrahoitustyöryhmän ehdotuksia koskeva lausuntokierros on vielä kesken, jaosto ei ota tarkemmin kantaa niiden toimeenpanoon.

=> Tutkinnon osien suorittaminen ja koulutusmoduulien joustava yhdistely edellyttävät myös ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen tutkintojärjestelmien kokonaisuutta tarkastelevan kehittämishankkeen käynnistämistä konkretisoimaan aiempien arviointien, tutkintojen ja osaamisen kansallisen viitekehysvalmistelun sekä akku-tarjontajaoston ehdotusten pohjalta akku-johtoryhmässä tehtävien ehdotuksia. Ammatillisten tutkintojen kehittämishanke käynnistetään pikaisesti. Ohjausryhmään kutsutaan myös työelämän keskusjärjestöjen edustajat.

4.9. Kouluseteli aikuisopiskelun rahoitusmuotona

=> Aikuisopiskelun kannustavuuden lisäämiseksi sekä osallistumisohjan laajentamiseksi tarvitaan edellisten lisäksi uusia rahoitusmuotoja. Aikuisten opintoseteliavustuksista on saatu myönteisiä kokemuksia vapaan sivistystyön koulutuksessa. Opintosetelityyppisen rahoituksen käyttöä on perusteltua laajentaa tiettyjen kohderyhmien (esim. maahanmuuttajat, työttömät, harvaanasuttujen alueiden aikuisväestö, erityistä tukea tarvitsevat) koulutusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Tämän rinnalla tarvitaan myös panostuksia samoille kohderyhmille suunnattuun hakevaan toimintaan sekä neuvontaja ohjauspalveluihin. Vastaavia tavoitteita voidaan edistää myös rahoitusjärjestelmään sisällytettävillä aikuisopiskelun tasa-arvoa ja eri kohderyhmien osallistumista edistävillä joustoilla (esim. korotettu yksikköhinta), jotka kuormittavat vähemmän hallintoa. Mahdollinen kouluseteleitä koskeva jatkovalmistelu tapahtuisi akku-etuusjaostossa osana aikuiskoulutuksen rahoitusohjaa, opintotileja sekä verotuksellisia toimia koskevaa valmistelua.

4.10. Aikuisopiskelun osuvuutta edistävät palvelut

Jaosto katsoo/esittää, että

=> Keskeisten aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen johtoryhmän valmistelussa olevien ehdotusten tukemiseksi on tarpeen vauhdittaa aikuisopiskelun osuvuutta parantavien tieto- ja neuvontapalveluiden sekä opintojen läpiviemistä tukevien ohjauspalveluiden saatavuutta koskevien ehdotusten valmistelua akku-johtoryhmän periaatelinjauksen 3 mukaisesti. Osana samaa kokonaisuutta on syytä käynnistää kevään 2009 aikana myös koko koulutus- ja työuran kattavan sähköisen elinikäisen opintokirjan käyttöönottoa koskeva selvitystyö kevään 2009 aikana.

5. ARVIO EHDOTUSTEN VAIKUTUKSISTA

Jaoston arvion mukaan lukuun 4 sisältyvien ehdotusten toimeenpano lisää koko työikäisen aikuisväestön mahdollisuuksia hankkia työelämän osaamistarpeisiin vastaavaa koulutusta ammatillisen liikkuvuuden parantamiseksi, työurien pidentämiseksi ja työllisyysasteen nostamiseksi. Jaoston ehdotusten toimeenpano lisää myös mahdollisuuksia vastata aikuiskoulutuksen keinoin työelämän ja työmarkkinoiden nopeisiin muutoksiin yhteistyössä työelämän kanssa toteutetuilla toimenpiteillä. Ehdotusten toimeenpano vahvistaa myös aikuiskoulutuksen rahoitusohjaa sekä monipuolistaa rahoitusperusteita niin, että rahoitus kannustaa joustaviin koulutusjärjestelyihin, eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamiseen, työn ohella tapahtuvien koulutusmahdollisuuksien monipuolistamiseen sekä nyt aikuisopiskelussa aliedustettujen ryhmien osallistumisen lisäämiseen.

Jaoston ehdotusten toimeenpano ei merkitse suuria muutoksia opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön tehtäviin valtakunnallisella tai aluetasolla, mutta luo edellytykset nykyistä paremmalle yhteistyölle, kysynnän ennakkoinnille, koulutuksen kohdentamiselle sekä toiminnan koordinoimille. Ehdotusten toimeenpano vahvistaa myös hallinnonalojen yhteistyötä aikuisopiskelun osuvuutta lisäävien tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittämisessä sekä maahanmuuttajien työllistymistä ja integraatiota parantavissa toiminnaissa.

Ehdotusten toimeenpano edellyttää niiden huomioonottamista vastuuministeriöissä meneillään olevassa toiminta- ja taloussuunnitelmatarkisteiden sekä valtion talousarvioesitysten valmistelussa vuodesta 2010 alkaen. Ehdotusten toimeenpanon kannalta keskeistä on myös niiden huomioonottaminen valmisteilla olevassa hallituksen taantumapaketissa ja tammikuussa annettavassa vuoden

2009 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä. Samoin ehdotusten vaikutukset valtionosuuksiin sekä kuntarahoitukseen tulee ottaa huomioon peruspalveluohjelman ja -budjetin valmistelussa.

Ehdotusten toimeenpano edellyttää niiden huomioonottamista myös uutta yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia koskevien HE:sten valmistelussa sekä uudistuvassa korkeakoulujen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmässä. Samoin ehdotusten toimeenpano edellyttää niiden huomioonottamista vuoden 2010 valtionosuusuudistukseen liittyvän opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muuttamista koskevan HE:n valmistelussa. Jaoston ehdotukset edellyttävät myös eräitä muutoksia työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön (kts. kohta 4.4.) Etuisuuksia suoranaisesti koskevien ehdotusten lisäksi monilla jaoston kannanotoilla on yhtymäkohtia myös SATA-komiteassa tapahtuvaan valmisteluun.

LIITE 1

Taulukko 1. Aikuiskoulutukseen osallistuminen vuosina 1995, 2000 ja 2006

2006 ennakkotieto	<i>Osallistunut tutkimushetkeä edeltävien 12 kuukauden aikana</i>						
	N, 2006	vuonna %, 2006	vuonna %, 2000	vuonna %, 1995	vuonna	vuonna	vuonna
Ikä							
18-24-vuotiaat	198693	43	49	42			
25-34-vuotiaat	373428	58	62	53			
35-44-vuotiaat	441924	61	62	54			
45-54-vuotiaat	430683	56	56	54			
55-64-vuotiaat	262001	37	33	31			
Sukupuoli							
Mies	757588	45	49	43			
Nainen	949140	58	59	53			
Sosioekonominen asema							
Maatalousyrittäjät	40521	42	45	44			
Muut yrittäjät	88188	40	42	37			
Ylemmät toimihenkilöt	411265	76	84	78			
Alemmat toimihenkilöt	475609	69	68	66			
Työntekijät	341146	43	45	37			
Opiskelijat	181996	52	57	51			
Eläkeläiset	56070	16	21	20			
Muu tai tuntematon	111934	45	34	27			
Koulutusaste							
Perusaste	289925	35	37	32			
Keskiaste	714247	48	51	47			
Korkea-aste	702556	71	76	70			
Työvoimaan kuuluminen							
Työvoima			60	53			
Työllinen	1356455	60	63	60			
Työtön	72034	29	37	27			
Työvoiman ulkopuoliset	278239	34	36	33			
Lääni							
Etelä-Suomi	766526	55	57	50			
Länsi-Suomi *)	583307	50	52	48			
Itä-Suomi	177458	49	54	45			
Oulu	128700	45	47	48			
Lappi	50737	47	52	47			
Kuntaryhmä							
Kaupunkimainen	1110921	54	56	52			
Taajaan asuttu	267891	48	53	45			
Maaseutumainen	327917	47	49	42			
Yhteensä	1706728	52	54	48			

Lähde: Tilastokeskus, aikuiskoulutustutkimus

LIITE 2

Aikuiskoulutuksen rahoitus valtion talousarviossa vuonna 2008 (milj. euroa)

	2008
Opetusministeriö	790,2
* ammatillinen aikuiskoulutus ja oppisopimuskoulutus	331,5
* korkeakoulujen aikuiskoulutus	249,7
* vapaa sivistystyö ja yleissivistävä aikuiskoulutus	164,0
* aikuiskoulutuksen kehittäminen, opetustoimen henkilöstökoulutus ja muut tehtävät	45,0
Työ- ja elinkeinoministeriö	214,3
Koulutuksen hankinta:	
- ammatillinen työvoimakoulutus	170,9
- valmentava työvoimakoulutus	38,8
Opiskelijavalinta sekä kehittämis-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2,7
Etuudet ennen työvoimakoulutuksen alkua	0,4
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1,5
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö	
työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset etuudet	141
koulutuspäiväraha	12
työmarkkinatuella opiskelevien työmarkkinatuki	73
Yhteensä	1 230,5

Kuntien rahoitusosuudet aikuiskoulutuksessa vuosina 2007-2008 (milj. euroa)

	2007	2008
Ammatillinen peruskoulutus	129,50	(arvio) 147,80
Oppilaitosmuotoinen	72,50	87,20
Oppisopimuskoulutus	57,00	60,60
Ammattikorkeakoulut	68,70	80,10
Lukiokoulutus	10,90	13,80
Yhteensä	209,10	241,70

14.10.2008

LIITE 3

OPETUSMINISTERIÖN JA TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN ROOLI JA VASTUU AMMATILLISESTI SUUNTAUTUNEEN AIKUISKOULUTUKSEN TOIMEENPANOSSA. Nykytilan hahmottelua.

OPM	TEM
<p>Lähtökohtana: Koulutus- ja sivistyspoliittiset tavoitteet, elinikäisen oppimisen edistäminen sekä työelämän ja aikuisväestön osaamistarpeet</p>	<p>Lähtökohtana: Työmarkkinoiden toimivuus ja osaamistarpeet</p>
<p>Tehtävä: Huolehtia aikuiskoulutuksen infrastruktuurista: lainsäädäntö, kaikki koulutustasot kattava järjestäjäverkko, riittävä perusrahoitus, aikuisopiskeluun soveltuva tutkintojärjestelmä ja kaikille avoin koulutustarjonta, toiminnan laatu ja tuloksellisuus</p>	<p>Tehtävä: Toimia rahoittajan roolissa ja suunnata koulutusta olemassa olevaa koulutustarjontaa hyväksi käyttäen asiakkailleen työ- ja elinkeinopoliittisin kriteerein. TEM:llä käytössään tilaaja-tuottajamalliin perustuvat osamiskäyttö- ja kehittämisspalvelut.</p>
<p>Asiakkaat ja kohdentuminen: Koko väestö, yritykset ja julkinen sektori: ammatillisen aikuiskoulutuksen, korkeakoulujen ja oppilaitosten aikuiskoulutustarjontaa voivat yksilöt käyttää omaehtoisesti, yritykset ja työyhteisöt hyödyntää henkilöstökoulutuksena ja TEM työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena.</p> <p>Maksullisuus: Ammatillisiin perustutkintoihin ja korkeakoulututkintoihin johtava koulutus aikuisille maksutonta. Opiskelijamaksuja ammatillisessa lisäkoulutuksessa, korkeakoulujen täydennyskoulutuksessa, lukion aineopiskelussa, vapaassa sivistystyössä ja avoimessa korkeakouluopetuksessa. Päätoimiseen opiskeluun opintotukea, aikuiskoulutustukea ja muita tukia. Työnantajat voivat käyttää koulutusjärjestelmän palveluita maksullisena palvelutoimintana.</p> <p>Ongelmia: Ammatillisessa ja korkeakoulujen</p>	<p>Asiakkaat ja kohdentuminen: Työnantaja-asiakkaat: työvoimaa tarvitsevat yritykset (aloittavat, kasvavat, muuten muutostilanteessa olevat yritykset) ja muut työnantajat. Henkilöasiakkaat: osaamisen kautta työmarkkinoille suuntaavat, yrityksen perustamista suunnittelevat</p> <p>Maksullisuus: Työvoimakoulutus on yksilöille ilmaista ja koulutusajalta maksetaan opintososiaaliset etuudet Yrityskohtainen koulutus yhteisrahoitteista.</p> <p>Ongelmia:</p>

<p>peruskoulutuksessa keskeyttäminen ja useampikertainen koulutus suurta</p> <p>Pyrkimystä ohjata kysyntää aikuiskoulutusohjelmiin haittaa erityisesti korkeakoulutasolla tarjonnan puute ja korkeat hinnat</p> <p>Eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelyt ja opiskelijavalinta eivät riittävästi tue joustavaa ja tehokasta aikuisopiskelua</p> <p>Avoimen kk-opetuksen ja verkko-opetuksen tarjontaa ei riittävästi työikäisen aikuisväestön tarpeisiin</p> <p>Ammatillisen lisäkoulutuksen ohella tarvitaan myös muille tasoille lisää näyttötutkintotyyppistä toimintaa ja osatutkinto/moduulitarjontaa, kuten tavoitteena</p> <p>Omaehtoisessa aikuisopiskelussa tarvitaan lisää tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluja osuvuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi</p> <p>Myös nuorten asiakkaiden koulutusta ja työllistymistä koskevissa tehtävissä OPM/TEM-yhteistyötä lisättävä</p>	<p>Ei ole aina kysyntää vastaavaa koulutustarjontaa markkinoilla, erityisesti räätälöitynä heterogeenisen asiakaskunnan tarpeisiin</p> <p>TEM ei tarpeeksi tiukka koulutuksen tilaaja; ei tarpeeksi koulutusosaamista kentällä .</p>
<p>Resurssit :</p> <p>Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen ml. oppis menot noin 332 milj. euroa, korkeakoulujen aikuiskoulutuksen 249 milj. euroa, vapaan sivistystyön ja yleissivistävän aikuiskoulutuksen 192 milj.euroa ja muuhun (opetustoimen henk.koulutus, aikuiskoulutuksen kehittäminen ja arviointi) 18 milj. euroa. Yht. 790 milj. euroa</p> <p>Maanlaajuinen noin 700 aikuis-koulutuksen järjestäjästä, oppilaitoksesta ja korkeakoulusta koostuva järjestäjäverkosto</p> <p>.</p>	<p>Resurssit:</p> <p>Työvoimakoulutuksen hankintakustannukset v. 2007 n. 205 milj. + STM:n hallinnoimat opintososi-aaliset kustannukset n. 187 milj eli yhteensä 394 milj.</p> <p>PK-yritysten osaamisen kehittämispalvelut v. 2007 noin 16 milj.</p> <p>TEM:n alue- ja paikallishallinto (TE-keskukset, työvoimatoimistot)</p>
<p>Kehittämistarpeita:</p> <p>Varmistaa riittävä ja kattava aikuiskoulutuksen ohjaus lainsäädä-</p>	<p>Kehittämistarpeita:</p> <p>Vaikuttaa koulutuksen kysyntälähtöisyyteen tilaajan roolissa</p>

<p>dännössä, rahoitusperusteissa, järjestämisluvissa ja korkeakoulujen tulosohejauksessa</p> <p>Vahvistaa aikuiskoulutuksen ohjauksessa ja rahoitusperusteissa</p> <ul style="list-style-type: none"> - kysyntälähtöisyyttä ja työelämäyhteistyötä - Nostetyyppisten ja muiden haastavain kohderyhmien koulutusta ja mamu-koulutusta - henkilökohtaistamista ja eri tavoin hankitun osaamisen tunnistamista - työn ohella tapahtuvaa opiskelua ja muita joustavia koulutustaumismuotoja - koulutus- ja aikaresurssien tehokasta käyttöä <p>Aikuiskoulutustarpeita koskeva ennakointi yhteistyössä TEM:n ja muiden ao. toimijoiden kanssa</p> <p>Järjestäjien ja korkeakoulujen työelämäyhteistyö: tarjonnan ja toimintatapojen kehittäminen työelämän/asiakkaisen tarpeisiin reagoivaksi</p>	<p>Lisätä yhteistyötä työnantajien kanssa heidän työvoima- ja osaamistarpeittensa tyydyttämiseksi ja työnhakijoiden työllistämiseksi (TEM:n uudet mahdollisuudet ja välineet).</p> <p>Panostaa koulutusosaamiseen (esim. oppisopimuksen koulutustarkastajat ELLU:un).</p> <p>Koulutustarpeita koskeva ennakointi yhteistyössä OPM:n ja muiden ao- toimijoiden kanssa</p>
---	--

Liite 4

**AKKU-rahoitusjaoston ehdotukset aikuiskoulutuksen määrärahatason nostamiseksi
2010-2015 (milj. euroa)**

	2008 (VTAE)	2009	2010	2011	2012	2013	2015
Opetusministeriö yhteensä*	611,2		654,7	682,2	703,8	728,2	753,7
* ammatillinen aikuiskoulutus ja oppisopimuskoulutus	331,5		349,5	363,0	372,5	384,5	395,5
Lisäsesitykset:							
Oppisopimuskoulutuksena ja oppilaitosmuotoisena annettavan ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijapaikkojen lisäys			8,0	17,0	24,0	29,0	39,0
Aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen näyttötutkintoperusteinen oppilaitosmuotoinen ja oppisopimuskoulutus			8,0	12,0	14,0	20,0	21,0
Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän vahvistaminen/avustukset			2,0	2,5	3,0	4,0	4,0
*korkeakoulujen aikuiskoulutus	249,7		263,7	271,7	278,7	285,7	290,7
Lisäsesitykset:							
Oppisopimustyyppisen koulutuksen laajentaminen korkeakoulutettujen täydennyskoulutukseen 6 000 opiskelijalla			5,0	9,0	13,0	17,0	20,0
Muut näyttötutkintotyyppiset erikoistumisopinnot			5,0	8,0	11,0	14,0	16,0
Verkko-opetukseen, avoimeen korkeakouluopetukseen sekä muuhun työn ohella tapahtuvaan opiskeluun soveltuvaan koulutustarjontaan			4,0	5,0	5,0	5,0	5,0
*aikuiskoulutuksen kehittäminen, opetustoimen henkilöstökoulutus ja muut tehtävät	30,0		41,5	47,5	52,5	58,0	67,5
Lisäsesitykset:							
Aikuisopiskelun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut			3,0	5,0	7,0	8,0	10,0
Koulutusseteliavustukset			3,0	6,0	8,0	9,0	12,0
Maahanmuuttajataustaisen opetushenkilökunnan koulutus ja muu AKKU:n toimeenpanoa tukeva opetushenkilöstön täydennyskoulutus			4,0	4,0	5,0	7,0	10,0
Maahanmuuttajien kielikoulutus			1,5	2,5	2,5	4,0	5,5
Työ- ja elinkeinoministeriö**	214,3		250	240	212	212	212

Koulutuksen hankinta: - ammatillinen työvoimakoulutus	170,9						
- valmentava työvoimakoulutus	38,8						
Opiskelijavalinta sekä kehittämis-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2,7						
Etuudet ennen työvoimakoulutuksen alkua	0,4						
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1,5						
Sosiaali- ja terveysministeriö***							
työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset etuudet	141						
koulutuspäiväraha	12						
työmarkkinatuella opiskelevien työmarkkinatuki	73						
Yhteensä	1 230,5						

* Jaoston esitykset eivät edusta opetusministeriön virallista kantaa, koska toiminta- ja taloussuunnitelman tarkisteen ja taantumapakettiin liittyvän vuoden 2009 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen valmistelu on vielä kesken.

** Tässä vaiheessa jaostolla ei ole edellytyksiä esittää määrärahatarpeesta ja sen jakautumisesta yksityiskohtaista suunnitelmaa.

*** Jaostolla ei ole edellytyksiä esittää etuuksien ja tukien rahoitusta koskevia tarkempia arvioita SATA-komitean työn ollessa vielä kesken.

TKE 24.11.2008

AKKU -johtoryhmän esitykset taantumaan varautumiseksi

Alla esitetyissä aikuisten opiskelua koskevissa toimenpiteissä lähtökohtana on varautuminen tulevaan taloudelliseen taantumaan ja sen vaikutusten lieventäminen tehostamalla työikäiselle aikuisväestölle suunnattuja koulutustoimenpiteitä ja aikaistamalla joitain AKKU -johtoryhmän esityksiä. Tavoitteena on työssä pysymisen edellytysten parantaminen ja työllisyyden pitäminen mahdollisimman korkealla tasolla.

AKKU -johtoryhmä esittää toimenpiteiksi:

1. Työelämässä olevan vailla ammatillista koulutusta tai vanhentuneen koulutuksen varassa olevan henkilöstön koulutustason kohottaminen: lisätään määräaikaisesti vuosina 2009-2011 oppilaitosmuotoista ja oppisopimuksena toteutettavaa ammatillista lisäkoulutusta ja aikuisille soveltuvaa ammatillista peruskoulutusta ml. oppisopimuskoulutus. Toimintaa tuetaan kohde-ryhmälle kehitellyillä aktiivitoimilla.
2. Mikäli työllisyystilanteen heikentymisestä seuraa, että oppisopimuskoulutuksen kysyntä laskee nopeasti tietyillä aloilla ja pienissä yrityksissä, nostetaan määräaikaisesti oppisopimuskoulutuksena annettavan ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaa työnantajien koulutusedellytysten ja oppisopimusopiskelijaksi ottamisen edistämiseksi.
3. Nopeutetaan työmarkkinoilla vanhan opistotutkinnon varassa olevan henkilöstön koulutustason nostoa laajentamalla ammattikorkeakouluissa erityisesti amk-tutkintoon johtavan aikuis-koulutuksen tarjontaa määräaikaisesti vuosina 2009-2011 osaamisen päivittämiseksi ja työmarkkinakelpoisuuden turvaamiseksi pitemmällä aikavälillä.
4. Kehitetään oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen tarjontaa asteittain vuodesta 2009 lähtien työelämän osaamistarpeisiin ja kasvavaan kysyntään vastaamiseksi sekä korkeakoulutasoisen täydennyskoulutuksen saatavuuden varmistamiseksi.
5. Lisätään edelleen ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa nuorten koulutukseen pääsyn varmistamiseksi. Tavoitteena on nuorisotyöttömyyden alentaminen ja syrjäytymiskehityksen ehkäisy turvaamalla kaikille nuorille väylä ammatilliseen koulutukseen.
6. Toimeenpannaan määräaikainen maahanmuuttajien kielikoulutusohjelma kaudella 2009-2011. Maahanmuuttajien työllistymistä ja koulutusta koskevien selvitysten ja ohjelmien mukaan kielikoulutuksen puute ja siihen pääsyn hitaus ovat keskeisiä esteitä työllistymiselle ja jatko-opintoihin pääsulle.
7. Epävakaassa työmarkkinatilanteessa olevien työssä pysymisen edistämiseksi parannetaan työssä olevien opiskelumahdollisuuksia niissä tilanteissa, joissa työ on osa-aikaista. Tätä tavoitetta tuetaan mahdollistamalla aikuisille ns. soviteltu opintotuki. Asian valmistelu yhteen sovitetaan SATA -komitean työn kanssa. Samalla pohditaan mahdollisia muita koulutukseen osallistumisen kannusteita, kuten verotuskysymyksiä.
8. Selvitetään, voitaisiinko verotuksellisilla tai muilla keinoilla kannustaa työnantajia tarjoamaan henkilöstökoulutusta lomautusten ja irtisanomisten vaihtoehtona.
9. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen keinoin, yhteistyössä opetushallinnon tarjoaman koulutuksen kanssa, pyritään osaamisen kasvattamisella välttämään lomautuksia ja irtisanomisia. Koulutusta kohdennetaan edelleen erityisesti nopeisiin muutostilanteisiin; käytettävissä on työvoimapolitiittisen koulutuksen koko tuotevalikoima.